

Potpukovnici Linvud Karlton i Frank Farnsvort

RAZMATRANJA O TAKTICI¹⁾

U članku autori razmatraju taktičku upotrebu jedinica u odbrani, odnosno iznose svoje predloge za organizovanje i izvođenje odbrane u atomskim uslovima.

Razmatranja o borbenim dejstvima u atomskim uslovima obično se svode na opšte i već prilično poznate karakteristike kao: veliku rastresitost u rasporedu snaga, brze promene u situaciji na bojištu, rejone nanošenja kritičnih gubitaka i visok stepen pokretljivosti. Na osnovu toga se obično zamišlja da će sudar otpočeti dejstvom nekoliko dobro plasiranih atomskih projektila, tako da će jedinice imati samo da »očiste ostatke«. Autori su mišljenja da je takva pretpostavka pogrešna, pošto treba računati sa sposobnim protivnikom koji se neće izlagati uništavajućim atomskim udarima ukoliko ne bude nateran na zauzimanje nepovoljnog rasporeda. A to se može postići samo dobro izvedenim manevrom jedinica. Otuda autori izvlače zaključak da je braniocu potreban takav raspored snaga u kome će on imati smanjenu gustinu sopstvenih trupa, ali koji će mu istovremeno obezbeđivati dovoljnu udarnu moć u cilju naterivanja protivnika da zbije svoj raspored i tako stvori rentabilne ciljeve za atomske udare.

Oblike razvoja i upotrebe snaga diktiraće okolnosti u kojima će se voditi rat (nacionalni interesi i ciljevi, ekonomski, geografski i socijalno-psihološki faktori). Od okolnosti koje će uticati na taktiku na bojištu autori na prvo mesto stavljaju odnos protivničkih snaga, a potom razmeru upotrebe oružja za masovno uništavanje, počev od pretnje pa do njegove stvarne i redovne upotrebe. Oni smatraju da se, zbog uske povezanosti opšteg i lokalnog rata, mora obezbediti da oblici

upotrebe snaga odgovaraju za oba slučaja.

U svakom budućem ratu postojaće, po njihovom mišljenju, opasnost od upotrebe oružja za masovno uništavanje, zbog čega je potreban rastresit raspored trupa na bojištu. Ali oblici upotrebe snaga ne smeju se zasnivati jedino na ratnoj tehnici, već i na borbenim mogućnostima neprijatelja. U neatomskim uslovima stepen rastresitosti rasporeda uveliko zavisi od načina dejstva neprijatelja, a to uglavnom treba da važi i za atomske uslove. Pobjeda će, pre svega, zavisiti od borbene sposobnosti i pokretljivosti snaga i veštine komandovanja i upravljanja. Rastresit raspored snaga primenjivaće se kao mera pasivne zaštite, ali se moraju obezbediti i uslovi za brzu koncentraciju udarne moći u vreme i na mestu gde se to želi.

Autori smatraju da sredstva za iznalaženje ciljeva i lansiranje projektila mogu zasada, a verovatno i u bližoj budućnosti, jedino zadovoljiti u odnosu na nepokretne ciljeve. Potencijalni ciljevi izmiču atomskim udarima bilo zbog svog premeštanja ili zbog toga što su nerenabilni. Ciljevi koji se premeštaju teško se mogu otkriti, a ukoliko se eventualno i otkriju, mogućnost za udar po njima zavisi od trajanja njihovog zadržavanja u mestu. Tu je važno koliko je vremena potrebno od trenutka otkrivanja cilja do ispaljivanja projektila.

S obzirom da je rentabilnost cilja mnogo teže odrediti, to su autori mišljenja da se prilikom analize mora proceniti značaj nekog cilja u odnosu na postavljene zadatke jedinice, a potom sama rentabilnost cilja u odnosu na raspoloživi projektil. Tako, na primer, ne bi dolazili u obzir pojedinačni atomski udari po jedinicama jačine čete, bilo zato što čete u takvom rasporedu ne predstavljaju opasnost za izvršenje postavljenog zadatka, ili zato što bi broj atomskih projek-

¹⁾ A Philosophy for Tactics, by Lieutenant Colonel Linwood A. Carleton and Lieutenant Colonel Frank A. Farnsworth, *Military Review*, SAD, jul 1960.

tila za pojedinačne udare bio nedozvoljeno visok. Međutim, isti taj broj jedinica u prikupljenijem rasporedu može se već oceniti kao opasnost i udari izvršiti po čitavoj prostoriji na kojoj su te čete raspoređene. Prema tome, rastresit raspored može poslužiti ne samo kao mera pasivne zaštite, nego i za obmanu neprijatelja o stvarnim namerama.

Na osnovu takvih razmatranja autori izvlače dva zaključka. Prvi, da današnji uslovi diktiraju rastresit raspored snaga kao meru pasivne zaštite, s tim da je on uslovljen načinom dejstva neprijatelja, obostranom pokretljivošću i većinom komandovanja i upravljanja. I drugi, da će, pod pretpostavkom približno jednakih mogućnosti obeju strana za otkrivanje ciljeva i ispaljivanje projektila, pobjednik biti onaj ko bude pokretljiviji i raspola-gao boljim sistemom za ispaljivanje, odnosno sredstvima za upravljanje.

Prelazeći na razmatranja o odbrani, autori ističu da za mnoge vojne umove odbrana ima za cilj sprečavanje protivnika da zauzme neku prostoriju. Međutim, osnovna funkcija odbrane je da istroši napadača i na taj način stvori povoljne uslove braniocu za ofanzivno dejstvo. Pri tome se mora primeniti taktika koja će braniočevim snagama sačuvati borbenu moć i omogućiti mu brz prelaz u protivnapad uz minimalno pregrupisavanje snaga koje se nalaze u neposrednom dodiru sa neprijateljem.

Za današnje bojište, po njihovom mišljenju, nije prihvatljiva ideja o nanošenju odlučnog poraza napadaču primenom nekog velikog manevra. Isto se tako ne može prihvatiti ni rizik koncentracije potrebnih snaga u cilju organizovanja jakih odbrambenih rejlona. Neprijatelja treba krvariti na slabim tačkama, tamo gde se ne može brzo oporaviti. A onda se, po sopstvenom izboru mesta i vremena, preduzima protivnapad koji dovršava uništenje neprijatelja. Rastresit raspored, pokretljivost, vatrena moć i vešto rukovođenje su glavni faktori za postizanje uspeha.

Raspored snaga treba da onemogući ili bar ograniči neprijateljeve infiltracije širih razmera, kao i da olakša smanjivanje njegove borbene moći. Princip ekonomije snaga, po mišljenju autora, mora biti zastupljen u toku sprovođenja mera za brzu koncentraciju glavnine kada i gde to bude potrebno. Isto tako, neprijateljeva sposobnost za otkrivanje ciljeva

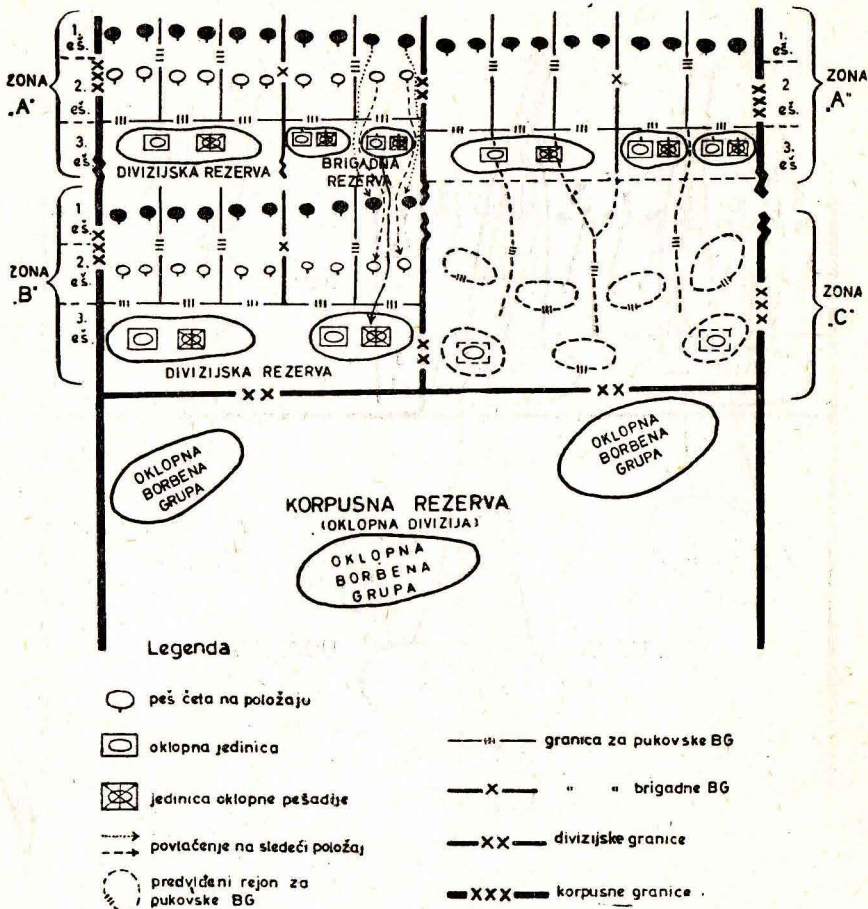
i lansiranje projektila mora se neprekidno smanjivati. Planiranje sopstvenih atomskih udara mora biti jednostavno i ono treba da omogući neposrednu eksploataciju tih udara. Neprijateljeve linije za snabdevanje treba, po njihovom mišljenju, izduživati do maksimuma, a u skladu sa sopstvenom idejom manevra.

Polazeći od takvih zahteva, autori šematski i tekstuelno iznose i objašnjavaju svoje predloge za raspored snaga i ulogu pojedinih elemenata u takvom rasporedu. U okviru odbrambene zone korpusa, sastava dve pešadijske i jedne oklopne divizije, pešadijske divizije bi imale zadatak da troše borbenu moć neprijatelja sve dok se ne postignu odgovarajući uslovi za prelaz u ofanzivna dejstva, a oklopna divizija, kao korpusna rezerva, predstavljala bi glavnu udarnu snagu korpusa za ofanzivna dejstva i uništenje protivnika (šema 1). Za izvršenje postavljenoj zadatka neophodno je ojačati pešadijske divizije bar tenkovima, artiljerijom i transportnim sredstvima za ljudstvo.

U zoni pešadijskih divizija odbrana je organizovana na sledeći način: odbrambena zona je po frontu podeljena na pet odbrambenih odseka pešadijskih borbenih grupa (BG), s tim što dve BG, radi lakšeg komandovanja, obrazuju brigadnu taktičku grupu i potčinjene su zameniku komandanta divizije. Iz svake BG izvučena je po jedna pešadijska četa radi obrazovanja brigadne i divizijske rezerve, ali su BG ojačane tenkovima i artiljerijom. Po dubini divizijska odbrambena zona je podeljena na zonu »A« i zonu »B«, a u svakoj od ovih snage su raspoređene u tri ešelona, s tim što se zona »B« poseda snagama povučenim iz zone »A«. Prvi ešelon čine pešadijske čete prve linije, drugi pešadijske čete druge linije, a treći — brigadna i divizijska rezerva. Raspored u zoni »B« se razlikuje od rasporeda u zoni »A« po tome što brigadna rezerva ulazi u sastav divizijske rezerve, tako da brigadna taktička grupa ostaje samo sa dva ešelona (kao i pukovske BG). Međutim, od razvoja situacije zavisi da li će snage posle svog povlačenja iz zone »A« ponovo organizovati novu zonu »A« (sa rasporedom snaga po šemi zone »A«) ili pak zonu »B« (sa rasporedom snaga po šemi zone B«). Upravo, izvođenje odbrane po šemi zone »A« ponavlja se sve dok pešadijska divizija ne izvrši postavljeni zadatak za

odbranu (ukoliko po dubini ima na raspolaganju dovoljno prostora za uzastopno povlačenje). Raspored snaga po šemi zone »B« zauzima se kada su, po oceni komandanta divizije, sazreli uslovi za

Ukoliko divizija u povlačenju dođe do poslednje dozvoljene granice, a nije uspešla da ostvari uslove za ofanzivna dejstva, ona prelazi na izvođenje pokretne odbrane. Jedna varijanta prelaza na raspored

Šema 1 (Odrana)

prelaz u ofanzivna dejstva, zbog čega komandant divizije i pojačava divizijsku rezervu preuzimanjem i brigadne rezerve. Samo povlačenje na nove položaje vrši se kao što je prikazano na datoj šemi za jednu pukovsku BG. Artiljerija (izuzev za nenosrednu podršku) obrazuje artiljerijske grupe koje izvršavaju zadatke opšte podrške u dodeljenim zonama dejstva.

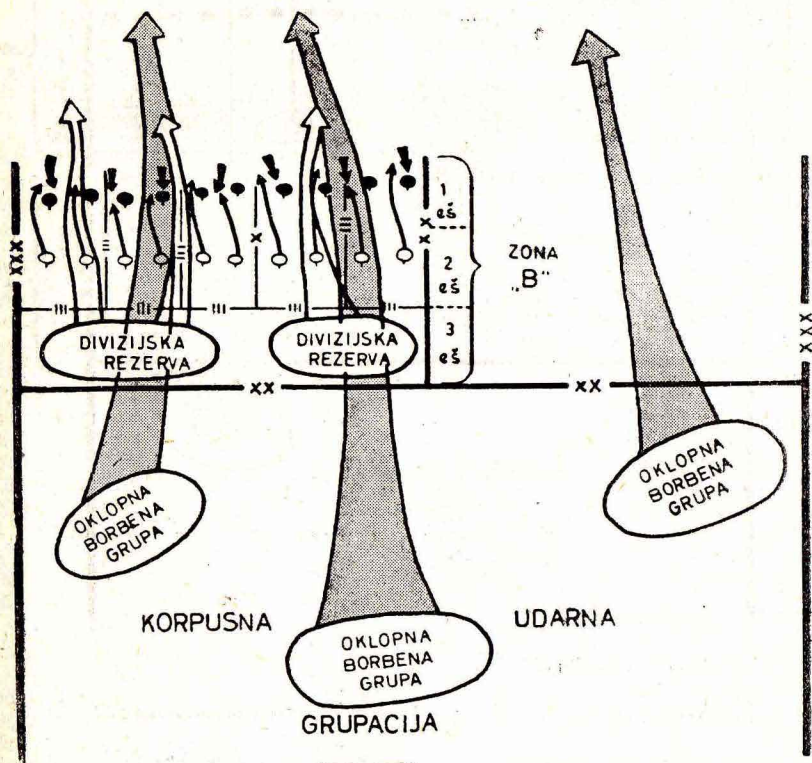
za pokretnu odbranu prikazana je na šemi kod desnokrilne divizije (sa odbrambenim zonama »A« i »C«). U tom slučaju sve treba brižljivo isplanirati, naročito zadatke zaštitnih snaga (koje mogu biti iz divizijske ili korpusne rezerve) i redosled povlačenja, kao i mere zaprečavanja.

U okviru BG u zoni »A« pešadijske čete dejstvuju u grupama od po dve čete (jedna grupa u prvom a jedna u drugom

ešelonu). Čete prvog ešelona povlače se pod zaštitom četa drugog ešelona, a ove pod zaštitom rezerve, posle čega se sve ponavlja ukoliko se organizuje nova zona »A«. U izvođenju odbrane mogu se primenjivati razni načini dejstva (zadr-

da vrše protivnapade ili da štite izvlačenje snaga prvog, odnosno drugog ešelona. U svemu tome vrlo važan faktor predstavlja pokretljivost jedinica.

Kao posebno pitanje autori iznose razne mere koje treba da navedu neprija-

Legenda

- ➔ neprijateljske snage
- III — granice za pukovske BG
- x — " " brigadne BG
- xx — divizijske granice
- xxx — korpusne

Šema 2 (Protivudar)

žavajuća dejstva, izvlačenje iz neposrednog dodira pre početka neprijateljevog napada i zaposedanje sledećeg položaja itd.). Snage drugog, odnosno trećeg ešelona imaju mogućnost da potpomognu dejstvo prvog, odnosno drugog ešelona,

telja na postupke, odnosno grupisanja koji su povoljni za branioca, naročito u pogledu stvaranja rentabilnih ciljeva za atomske udare. To moraju biti dobro smišljene i brižljivo pripremljene akcije i mere. Vatra i prepreke planiraju se te-

meljito i sveobuhvatno. Rejoni otpora, čak i kada su stvarno slabi, moraju davati utisak čvrstine i odlučnosti, kako bi neprijatelj usmerio glavni udar tamo gde to najviše odgovara braniocu. Nasuprot ovako temeljnom planiranju i pripremanju raznih mera, snage koje organizuju i pripremaju otporne tačke moraju biti vrlo elastične i uvek spremne za ofanzivna dejstva, ili pak za izvlačenje iz neposrednog dodira radi posedaanja novog položaja, mada te akcije u određenom momentu mogu izgledati nerazumne i nepotrebne. Rezultat takvih napadno-odbrambenih dejstava treba da bude stvaranje rentabilnih ciljeva za atomske udare, ili bar da se izazove zabuna i zastoj u redovima neprijatelja. Iznenađno izvlačenje iz neposrednog dodira može navesti napadača na prevremeno preduzimanje gonjenja, a to bi opet pružilo mogućnost braniocu da ga spremno i odlučno porazi.

U poslednjem poglavlju autori razmatraju napadna dejstva na koja se prelazi posle uspešno izvršenih zadataka o kojima je dosada govoreno. Glavni problem je da se rentabilni ciljevi pronađu i unište atomskim udarima. Pošto zasada ne postoje sredstva za brzo otkrivanje, a naročito za izvršenje udara ubrzo posle otkrivanja cilja, mora se tražiti drugo rešenje. Autori predlažu izvođenje napada po metodu »nasilnog izviđanja«. Iako je i u ovom slučaju potrebno da se raspoloživi odgovarajućim uređajima za brzo izvršenje atomskih udara, postoji mogućnost da se usled dejstva jedinica cilj za izvesno vreme zadrži na istom mestu i tako stvore uslovi za atomski udar po njemu.

Izvođenje takvog napada izgledalo bi otprilike ovako (šema 2): Kad se neprijatelj formira za izvršenje svog poslednjeg udara, ili kad se približi jedinicama prvog ešelona, ranije isplaniranom vatrama i atomskim udarima usporavao bi se ili zaustavljao njegov napad. Odmah posle tih udara jedinice drugog ešelona — formirane kao taktičke grupe u jačini čete — prošle bi kroz međuprostore jedinica prvog ešelona. Njihovo dejstvo se može nazvati i nasilnim izviđanjem i predstavljalo bi prvi udar u okviru preduzetih protivofanzivnih dejstava. Ukoliko postoje uslovi mogli bi se upotrebiti i vazdušni desanti. Vrlo važnu ulogu u ovoj fazi imalo bi dejstvo atomskog oružja, čiji bi efekat neposredno eksploatisale ove male napadne kolone. Baš zato što

bi bile male i pokretljive, one bi lako mogle da obilaze kontaminirane ili zaprećene rejone. Osim toga, one ne bi predstavljale rentabilne ciljeve za neprijateljevo atomsko oružje.

Pošto bi se prvim udarom otkrile slabe tačke u neprijateljevom rasporedu, uvele bi se divizijske rezerve radi povećanja udarne moći i tempa napada, kao i daljeg rasvetljavanja situacije i korišćenja postignutog uspeha. Ovim načinom dejstva omogućili bi se dublji prodori u neprijateljevu teritoriju, razbijale i uništavale njegove jedinice, pronalazili novi rentabilni ciljevi i po mogućnosti uništavali. Zavisno od dubine rasporeda neprijateljevih rezervi, snage koje bi izvršile ovaj drugi udar (divizijske rezerve) angažovale bi i vezivale njegove rezerve.

Sada bi već komandant imao mnogo jasnije podatke o jačini neprijatelja i njegovim slabostima i mogao bi da izvrši treći udar uvodeći korpusnu udarnu grupaciju (oklopnu diviziju) na pravcu sa najmanje prepreka, a u cilju nanošenja odlučujućeg poraza protivniku.

Moglo bi se postaviti pitanje eventualnog uvođenja korpusne udarne grupacije neposredno posle atomskih udara, tj. u vreme izvođenja prvog udara (»nasilnog izviđanja«). Međutim, kako ističu autori, u atomskim uslovima to nije preporučljivo iz sledećih razloga: izvesno vreme posle atomskih udara mogu se još zadržati veliki oblaci prašine; zatim biće rejona sa radioaktivnim zračenjem, a i slučajne površinske eksplozije mogu izazvati dugotrajnije radioaktivno dejstvo u pojedinim rejonima; neprijateljeve rezerve su relativno slobodne za izvršenje manevra, a isto tako i njegovo atomsko oružje. U takvim uslovima pojavio bi se niz problema i za komandovanje i za samo izvođenje predviđenog manevra, uz opasnost da se uvedene snage izlože atomskim udarima protivnika.

Iako napad po metodu nasilnog izviđanja, napominju autori, ima izvesne slabosti kao: u početku udar nije snažan ni na jednoj tački, neprijatelj može uzvratiti atomskim udarima i izvršiti protivnapad svojom rezervom — on se obično izvodi sa dva ili tri ešelona pa se neprijateljeve akcije mogu parirati snagama drugog ešelona i onda uništiti odlučujućim uvođenjem korpusne udarne grupacije.

U zaključku autori ističu sledeće prednosti predloženog načina dejstva:

— minimum izmena kako u rasporedu i grupisanju snaga tako i u sistemu komandovanja;

— mala osetljivost;
— bezbednost borbenog poretka ostvarena po čitavoj dubini;
— pogodnost za prelaz iz odbrane u napad.

Z. Ž.

Piter Brejstrap

PARTIZANSKA TAKTIKA U ALŽIRU¹⁾

U uvodnom delu članka pisac, američki novinar, daje opšte podatke o ratu u Alžiru. Od 1. novembra 1954. godine francuska vojska je uvučena u rat u cilju suzbijanja ustanka Alžirskog narodnooslobodilačkog fronta. Do početka 1960. godine njene su snage u Alžiru postepeno narasle od 50.000 ljudi na 500.000 kadrova, rezervista, padobranaca i pripadnika Legije stranaca. Francuska je u periodu od 1957.—60. godine proširila svoju strategiju u Alžiru i utvrđenim linijama blokirala ustaničke baze snabdevanja u Tunisu i Maroku. U pomoćne jedinice pozvano je preko 100.000 muslimana. Hiljade seljaka, potencijalnih pomagača ustanka, iseljeno je uz pomoć trupa u »zaštićene rejone«, sa planom da se privežu za Francusku. Za češće pročešljavanje teritorije koju drže ustanici korišćena je mobilna rezerva od oko 50.000 ljudi, mahom legionara i padobranaca, helikopteri, avijacija i artiljerija.

I pored ovih mera pisac je mišljenja da, osim navodne »polupacificacije« nekih delova zapadnog Alžira, uspeh nije postignut, dok su gubici već do sada znatni. Krajem 1959. godine zvanično su objavljeni francuski gubici od nekih 13.000 mrtvih. Međutim, broj obostranih civilnih gubitaka i dalje raste.

Pisac smatra da se vojni problem Alžira sastoji u savlađivanju operativnih jedinica²⁾ koje se cene na oko 30.000 uniformisanih ustanika i možda oko 100.000 teritorijalnih. Ove snage dominiraju većim delom zemlje, osim gradova koje drže Francuzi. Novčano pomagan od strane

Arapske lige, a pošto raspolaže sopstvenom spoljnom organizacijom i čvrstom unutrašnjom mrežom za sabotaže, prikupljanje poreze itd., Alžirski narodnooslobodilački front je uspeo ne samo da preživi šest godina rata već i da se uveća.

Dalje izlaganje pisac zasniva na ličnim istraživanjima, intervjuima i posmatranjima ustaničkih snaga u Alžiru i Tunisu, kod kojih se nalazio kao reporter u septembru 1958. Tako, na primer, on najpre prelazi na opis jedne tipične noćne akcije 6. bataljona iz istočne baze na teritoriji Tunisa. Cilj akcije je bio uznemiravanje minobacačkom vatrom francuske posade kod El Hameda u Alžiru (u jačini 150 ljudi 8. čete 153. lakog pešadijskog puka), tako da to, po mogućstvu, izazove upućivanje francuskih snaga odmazde, s tim da se ove posle eventualno dočekaju u zasedi.

Pokret je, u razvučenoj koloni po jedan, bez bočnog osiguranja, počeo padom mraka. Pri tome ustanici nisu izvodili napad na bunkere preko minskih polja i bodljikave žice pošto su više voleli da francuske vojnike uhvate na otvorenom prostoru. U akciji su učestvovali: jedna pešadijska četa, podeljena na poluvodove, i odeljenje minobacača 81 mm (oruđe — nemačkog porekla iz drugog svetskog rata). Jedan poluvod od 35 ljudi pratio je minobacač, a ostali su se kretali napred. Posle tri časa marša stiglo se do objekta napada kod El Hameda, koji je bio udaljen 14 km.

Eksplozije koje su se čule u daljini pokazivale su, po mišljenju pisca, da je francuska artiljerija »davala oduške svojim nervima i trošila nacionalni budžet«, rasipajući granate 105 mm u cilju uznemiravanja ustanika.

Na oko 300 m ispred pošumljenog obronka stovaren je minobacač i postav-

¹⁾ Partisan Tactics — Algerian Style, by Peter Braestrup, *Army, SAD*, avgust 1960.

²⁾ Pisac ih naziva »regularnim jedinicama«.

ljen na položaj ispod samog grebena, dok su se pešaci rasturili desno i levo. Pri tome su ustanički govorili tako glasno da bi se i poslednji francuski vojnik na udaljenju do 2 km morao probuditi. Pošto se francuska posada demaskirala reflektorima, to je bilo dovoljno naništaniti samo na njih pa otpočeti sa korekturom daljine. Na udaljenju od 900 m ispaljena je prva mina od strane ustanika. Posle 5—6 minuta francuski vojnici su reagovali, ispalivši nekoliko granata 105 mm na jedno brdo, udaljeno oko 1.800 m, na kome je još pre više meseci bio ustanički vatreni položaj minobacača. Izgleda da su se francuski vojnici više oslanjali na intuiciju nego na osmatranje. Oni nisu preduzimali napad na vatreni položaj minobacača jer su znali da ustanici, svakako, ne bi ostavili ovakvo dragoceno oruđe bez značajne pešadijske zaštite. Takođe nisu povećali ni domet, već su prekinuli vatru.

Sledećeg jutra komandir ustaničkog minobacačkog voda osmatrao je iz blizine noćnog vatrene položaja kako će francuski vojnici reagovali. Bio je siguran da je u toku noćne akcije bilo nekoliko dobrih pogodaka. Oko 8.30 video je kako nailaze 2 džipa i 2 teretnjaka, sa montiranim mitraljezima, koji su bili puni vojnika. Na čelnom džipu bilo je više vojnika muslimana, »izdajnika« kako ih je nazivao komandir. Sišli su sa vozila, pretraživali put minoistraživačima i skupljali rasturene propagandne letke ustanika. Ustanički komandir ispalio je, iz neposredne blizine, oko 30 metaka iz svog mauzera na njih. Ne otvarajući vatru, francuski vojnici su se brzo povukli. Mesto na kome se nalazio komandir postalo je ubrzo meta vatre haubica 105 mm, koja je trajala oko pola časa.

Posle ovako slikovitog uvoda, opisom jedne od akcija, pisac prelazi na opšta razmatranja. Ne ulazeći u prave uzroke ustanka ili ne shvatajući ih, on ih traži u unutrašnjim problemima Francuske, u pomoći Arapske lige, u bazama u Tunisu i Maroku, itd.

Vojnički odgovor on, međutim, nalazi u doktrini, organizaciji i taktičkoj efikasnosti Alžirskog narodnooslobodilačkog fronta. Po uzoru na uspešan partizanski pokret maršala Tita, nastavlja pisac, vođe ustanka ističu dvojaku — vojno-političku — ulogu svoje vojske, sa prevagom na političkoj i unutrašnjoj organizaciji.

Taktičke odluke donose regionalni komandanti, po činu pukovnici. Oni imaju znatnu ulogu i u opštoj strategiji i u administraciji pozadine. Postoji 6 vilaja u Alžiru i Istočna baza koja obuhvata pograničnu oblast zapadnog Tunisa i istočnog Alžira. Svaka vilaja se deli na distrikte, poddistrikte i sekcije sa odgovarajućim teritorijalnim bataljonima (600 ljudi), četama (150) i poluvodovima (35).

Svaki komandant i komandir je političko-vojni predstavnik centralnog organa Alžirskog narodnooslobodilačkog fronta. Svaki od njih ima tri zamenika: za vojnu, političku i obaveštajnu delatnost, uključujući tu i veze. Prilikom prerastanja malih partizanskih grupa u pokret Titovog ili vijetninskog tipa, ističe pisac, mnoge starešine malih jedinica, izrasle od vojnika, morale su da otpadnu ako su se u novim uslovima pokazale nesposobnim za rukovođenje.

Veći deo novih vojnika, žilavih, siromašnih muslimanskih seljaka, je ispod 20 godina. Među njima ima puno dobrovoljaca koji žele da se bore za nezavisnost i ravnopravnost. Najviše novih vojnika obučava se u vilajama. U Istočnoj bazi, gde ih ima oko 15.000, nalaze se stalni logori za obuku vojnika i podoficira. Pisac tvrdi da još od početka 1958. godine u Tunisu postoji škola za tenkiste, radiste i minere — diverzante. Tu se izvodi obuka u rukovanju streljačkim oružjem, partizanskoj taktici, prvoj pomoći itd. Ona traje do 3 meseca, a prilikom njenog izvođenja velika se pažnja poklanja izdržljivosti u pešačenju.

U svakoj jedinici postoji komesar. Proradi brošura, političkim sastancima i rasturanju časopisa »El Monjahid« (Borac za slobodu), poklanja se posebna briga. Ideološki podsticaj za Alžirski narodnooslobodilački front, tvrdi pisac, ne predstavlja komunizam, već nezavisnost. Politički komesari, pored ostalog, vode računa o nabavci namirnica i privlače muslimane Alžirskom narodnooslobodilačkom frontu. Po mišljenju pisca, većina od njih nije naklonjena ni Zapadu ni Istoku. Alžirci se osećaju pre svega Alžircima, a zatim Arapima.

Disciplina među ustanicima je na priličnoj visini. Samo se teški ranjenici šalju u pozadinu. Neposlušnost, dezertstvo i ispoljavanje neloyalnosti kažnjavaju se smrću. Moral je visok. Sa formalne strane vojničkom pozdravu se

može učiniti zamerka, ali nikad, ističe pisac, nije video da naređenje nije bilo izvršeno.

Alžirski narodnooslobodilački front ima izgled prave vojske. Pritom pisac opisuje 3. bataljon veterana, ležerno postrojen, uoči jedne akcije, po poluvodovima, svaki iza lakog mitraljeza nemačkog porekla MG 42 ili brena (puškomitraljeza), u propisnim sivomaslinastim uniformama, sa engleskim čuturicama i američkim opasačima za municiju i uprtačima. O ramenu su imali stare engleske puške ili mauzerke, a ređe zaplenjene francuske ili poluautomatske puške.

Akcije u rejonu tog bataljona nisu bile velike. Jedne noći je manja grupica ustanika izvela demonstraciju protiv jednog francuskog uporišta. Francuski vojnici su bili uvereni da je u pitanju ozbiljan napad. Izazivana je dvočasovna artiljerijska vatra, a reflektorima je čak zatražena i pomoć avijacije. Grupica je ostala čitava, gubitaka verovatno nije bilo ni među francuskim vojnicima, ali su zato oni izgubili noćni san i utrošili municije i goriva u vrednosti na hiljade dolara. Pisac time želi da istakne da ustanici operišu ekonomično.

Sredstva za održavanje naoružanja su oskudna. Štednja municije je velika. U toku borbe oružje se oduzima od poginulih vojnika — sopstvenih i neprijateljskih. Snabdevanje oružjem i municijom predstavlja težak problem naročito u unutrašnjosti. Teško naoružanje čine minobacači 81 mm, nemačkog porekla, po 1—2 na bataljon. Još krajem 1958. videne su fotografije, tvrdi pisac, topova 20 mm. Bofors, bazuka i bestrajnih oruđa. Dosta ima nemačkih protivtenkovskih mina. Ručnih bombi nedostaje. Osnovno naoružanje predstavljaju mine, automatsko oružje, puške i minobacači.

Za hranu ustanici koriste hleb bez kvasca, papiriku, kafu, kous-kous (vrsta jela od pšenice), a ređe ovčetinu, pirinač i kozje mleko.

Sanitetska služba je oskudna. Četni bolničar ima samo najnužniju opremu. Teški ranjenici, kada se mogu izvući, prenose se na mazgama, bez upotrebe morfija, antibiotika ili odgovarajućih zavoja.

Sredstva veze su takođe oskudna. Kod 3. bataljona je primećena kanadska radio-stanica, nalik na bataljonsku u Koreji. Od početka 1959. koriste se nemački telefunken-aparati, a u jedinicama ma-

njim od vilaja samo kuriri. Usled oskudne veze, jedinice su, posle otpočinjanja akcije, prepustene same sebi. Zato se teži da akcija bude mala, kratkotrajna, sa ograničenim ciljem. U slučaju promene situacije, plan akcije se ne može brzo izmeniti. Slabe veze ograničavaju i jačinu snaga. Retko se napada snagama preko jedne čete. Međutim, u cilju zaštite mazgi koje prenose oruđa ili radi odvratanja francuskih jedinica od stvarnog objekta, ponekad više četa jednovremeno izvode napade ili demonstracije na pojedine, međusobno razdvojene, tačke.

Veće koncentracije i ofanzive se ne izvode i zbog toga što francuska komanda, čim se otkrije gde se ustanici nalaze, brzo reaguje avijacijom sa raketnim zrnima, artiljerijom i pokretnim rezervama. Zato ustanici primenjuju tradicionalnu taktiku malih jedinica u partizanskom načinu ratovanja — taktiku udaraca i izmicanja. Kada su u toku zime 1957/1958. odstupili od nje i kroz novoizgrađenu Morisovu liniju izvršili udar snagom čitavog bataljona, oni su pretrpeli teške gubitke i izvukli pouku.

Noćna operacija koju ustanici, uglavnom, izvode protivu francuskih snaga u pokretu, i to obično po lošem vremenu kada je efikasnost francuskih tenkova i avijacije najmanja, naziva se »ratom komaraca«. Prilikom akcije ustanici imaju podršku svojih sugrađana — civila koji dejstvuju kao »živi radari«, izviđači, obavешtaji i pomoćnici. Oni se nalaze po mestima koja drže francuski vojnici, lutaju po zemljištu ispred kolona Alžirskog narodnooslobodilačkog fronta i uprkos energičnih protivmera neprekidno šalju izveštaje. Zato francuski vojnici, podvlači pisac, retko postižu potpuno iznenađenje.

Jedan od ključnih osnova opstanka Alžirskog narodnooslobodilačkog fronta je, po mišljenju pisca, impresivna marševska izdržljivost. Jedinice su stalno u pokretu. Marš od 48—64 km u toku 24 časa, i to po brdovitim stazama, ne smatra se teškim. Vojnici nose pušku, 100 metaka, punu čuturicu, pokrivač i malo hleba. Kad ih na otvorenom iznenade protivnički avioni, oni ležu i ostaju nepomični dok ovi ne prođu. Na maršu i prilikom bivakovanja ustanici vole da su na visinama, ispod samog grebena. Pri dnevnom maršu, kada je zemljište golo, oni se uvlače u šume i duboke jaruge.

Taktika zasada menja se zavisno od cilja i udaljenosti francuskih jedinica. Za zasede se najčešće koristi vod, a ponekad i četa. Red mina se postavlja popreko na izloženim delovima francuskih puteva za snabdevanje, u tesnacima itd. Izviđači ili pomoćnici — simpatizeri obično najavljuju nailazak očekivanog konvoja. Kad čelno vozilo naiđe na minu ili se konvoj zaustavi pošto su mine otkrivene detektorom, ustanici sa obeju strana i duž puta otvore vatru automata i ručnim bombama. Zatim se, ako je moguće, približe vozilima po cenu najvećih sopstvenih gubitaka sa ciljem da se domognu oružja i unište neprijatelja.

Značajne su i akcije brzih prepada. Tenkovi se napadaju granatama, zaslepljuju dimom ili blokiraju paljenjem vozila u konvoju. Pri tome se mitraljezi montirani na vozilima okreću na neprijatelja. Čim se francuski vojnici snađu, akcija se prekida, a vojnici iz zasede se povlače pod zaštitom pripremljene mitraljeske vatre, izvlačeći sa sobom ranjenike, zarobljenike i plen, da bi se kasnije opet prikupili. Retko se dešava, tvrdi pisac, da se neki francuski konvoj potpuno uništi, ali su uspeši ustanika naterali Francuze da određuju znatno veće snage za zaštitu komunikacija. No, i pored toga, njihovi se gubici nastavljaju.

Napadi na izložene garnizone — farme, sela, rudnike gvožđa, železničke baze i uporišta — obično se izvode u vidu demonstracija, noćnih ili po lošem vremenu, kao dejstva minobacača, snajperska dejstva ili, rede, kao pravi napadi i upadi u jačini čete ili voda. Po mišljenju pisca, bitni preduslovi za uspešan napad na uporišta su: što manje ljudi, nerimeto privlačenje u neposrednu blizinu, iznenađenje i odvlačenje pažnje neprijatelja. Putovođe pokazuju put kroz minska polja i makazama seku bodljikavu žicu, kroz koju se zatim eksplozivom otvara prolaz. Jednovremeno polaze jurišne jedinice koje se kreću vičući, ne vodeći računa o gubicima. Starešine jedinica, uključujući i komandira čete, učestvuju u vatri. Radi smanjivanja gubitaka koristi se noćni napad. Pošto je garnizon uglavnom savladan, to se poneki žilav bunker neutrališe minobacačima. Oružje, municija i zarobljenici, ukoliko ih bude, brzo se prikupljaju i sprovode u pozadinu. Alžirski narodno-oslobodilački front koristi francuske za-

robljenike u propagandne svrhe, a naročito nemačke i italijanske dezertere iz Legije stranaca. Ustanici će retko pokušati da negde stanu i drže zemljište, osim u slučaju nužde. Ponekad vod ili poluvod može zadržati francuske vojnike dok se veće jedinice ne izvuku. Ipak, prilikom velikih pročešljanja koja Francuzi ponekad izvode i sa više pukova, ustanici nastoje da izbegnu kontakt i sačuvaju život, a ne da postanu meta aviona, artiljerije i legionara. Po mišljenju pisca, većina francuskih najvećih kopnenih i vazduhoplovnih akcija u Alžiru izvršena je uprazno.

Morisova linija (nazvana tako po imenu bivšeg francuskog ministra odbrane) dovršena je 1957. u cilju blokiranja unutrašnjih vilaja od skladišta, centara za obuku i komande u Tunisu. Pruža se od Sredozemnog mora, preko brdovitog zemljišta, u dužini od preko 160 km. Slična linija izrađena je ranije duž granice sa Marokom. Sastoji se od tri paralelne prepreke od bodljikave žice, od kojih je jedna elektrificirana, a sve su tri garnirane mingskim poljima i štice patrolama, artiljerijom i avijacijom. Otporne tačke, na 1.800—2.800 m rastojanja, povezane su putem kojim se kreću oklopne patrolne. Osmatranje noću se vrši radarima. Posada linije i okoline broji, navodno, 25.000—40.000 ljudi. Brdoviti prilazi iz Tunisa, ničija zemlja, široki su nekih 24—56 km. Na njima su Francuzi držali 1958., pored više malih oslonaca u jačini voda, i niz usamljenih uporišta, od kojih neka i sa posadom od 2 čete pešadije, sa haubicama 105 mm. Ova uporišta služe kao baze za pojedine jedinice, za specijalne administrativne službe pri njihovom političkom radu sa muslimanima, kao osmatračnice i kao centri za obaveštajnu i kontraobaveštajnu službu. Jedno takvo uporište sastojalo se od stanice, nekoliko pomoćnih zgrada, amblasmana od vreća sa peskom, oko 5 m široke prepreke od bodljikave žice i pojasa stalnog mingskog polja. Ova uporišta su, uz podršku avijacije, otežavala ustanicima da kontrolišu ničiju zemlju i prelaze Morisovu liniju, naterujući ih na obilaznije puteve.

Ustanici su ponekad primenjivali taktiku cik-cak približavanja ovoj liniji u toku više noći, noćne diverzije napade, prikradanja i brzine. Minoistraživačima sa dugačkom ručicom tražili su prolaze preko mingskog polja, a kod električne

prepreke koristili su gumene rukavice. Kroz otvoren prolaz oni bi hitali da sa natovarenim mazgama što pre stignu do brežuljaka — pre francuskog reago-vanja.

Obostrani gubici duž ove linije su znatni. Zimi 1957/58. upućivane su preko nje čitave čete, noseći municiju i oružje za snage u unutrašnjosti. U toku 1958—60. Francuzi su je postepeno pojačavali i sve više otežavali proboje. Ipak je izvršeno više uspešnih. Obilasci linije s juga preko pustinje su rizični, osim u kišovitim zimskim mesecima kada ima vode i francuska avijacija nije aktivna. Snabdevanje morskim putem, duž obale dugačke 1.040 km, bilo je sputavano, ali nikada prekinuto. Zemljište iza ove linije je mahom pod kontrolom ustanika.

Ustanički diverzanti vrše prepađe po gradovima čak i onda kada operativne ustaničke jedinice miruju ili kada su francuske jedinice aktivne. Diverzantski odred Slimane, pisac ga naziva i »komando«, u Istočnoj bazi, jačine je 40 ljudi od 15—55 godina starosti, polusamostalac je, a formalno je vezan za 3. bataljon. Njegovi su vojnici varošani, diverzanti koji se, kao i drugi u Alžiru, specijalizuju za manje zasede, sabotaze i ubistva. Odred je specijalizovan i za demonstracije na Morisovoj liniji, dok otvorene borbe obično izbegava.

Autor dalje opisuje jednu akciju ovog odreda koju je posmatrao. Krećući se u cik-cak i to pretežno noću, odred se 4 dana približavao, kroz ničiju zemlju, Morisovoj liniji, a danju prikrivao po zabačenim zasjecima gde je dobijao hranu, vodu i obaveštenja. Zaselak za zese-omok, neki čak i pred očima Francuza, donosio mu je namirnice. Često su izviđači ili simpatizeri izveštavali o francuskim patrolama u blizini. Jednom je situacija bila tako ozbiljna da je teža oprema morala biti zakopana. Drugom prilikom je jedna kolona ovog odreda, puzajući preko jednog sedla, prošla na udaljenju oko 1.600 m od francuskih vojnika, a zatim se odmarala u žbunju slušajući radio, dok je upozorena francuska avijacija uzalud pokušavala da je otkrije. Cilj odreda je bio prelaz preko ove linije. Međutim, poslednjeg dana, pred samom linijom, Francuzi su preuzeli veću »demonstraciju«. Dugačka kolona tenkova i kamiona primećena je u dolini na udaljenosti od oko 1.600 m. Odred je poslao izviđače prurušene u seljake, dok je laki mitraljez MG 42 postavljen na

pošumljeni čuvik. Pojedini seljaci u prolazu javljali su o jednoj drugoj francuskoj koloni, s druge strane odreda. Postojala je opasnost da francuski vojnici, u slučaju da otkriju odred, ne preduzmu čišćenje i zatvore klešta uz punu podršku avijacije, artiljerije i helikopterskih padobranaca. Svi vojnici odreda ostali su u zaklonu. Kretali su se samo oni koji su bili u seljačkom odelu, pa i oni prikriveno. Uprkos izloženog položaja dred nije otkriven, mada je bio u neposrednoj blizini jedne francuske baze.

Iz ove akcije pisac izvodi pomalo neočekivane zaključke kao, na primer, da je francuska masovna akcija dovoljno snažna da predupredi bilo kakvu aktivnost ustanika, da je francuska vojska u Alžiru u mogućnosti da zaštiti 1,200.000 Evropljana po gradovima i varošicama od svakog većeg ugrožavanja i, na kraju, da ustanici nisu u stanju da se ozbiljnije suprotstave većim akcijama od strane francuske vojske.

I pored toga, nastavlja pisac, veći deo francuskih efektivna vezan je za garnizone, a jako opterećene pokretne snage nisu dovoljne za pobedu nad elastičnim ustanicima. Jedino Morisova linija i povremena »čišćenja«, ograničena vremenski i prostorno, pričinjavaju ustanicima van gradova teškoće. Čak ni sami Francuzi ne tvrde da su uništili makar i jednu veću ustaničku jedinicu. Muslimani, ogorčeni na Francuze, nastavljaju sa snabdevanjem ustanika novim vojnicima, izveštajima, kao i da im pružaju utočišta čak i na prilazima Morisovoj liniji. Uprkos agresivnim patroliranjima i neposrednom reagovanju na ustaničke udarce, pisac je mišljenja da francuski vojnici u Alžiru nisu psihički i fizički spremni da se uhvate u koštac sa suvošču partizanskog načina ratovanja.

Ustanički prilagođavajući taktiku svojim mogućnostima, vešto spajaju svoj »rat komaraca« sa politikom i pridobijaju muslimanske mase do kojih Francuzi nisu umeli da nađu put. Oni se, vojnički i politički, pripremaju na dugačku stazu, dok su francuske jedinice dugo mislile na odsudnu vojničku pobedu i često je tražile. Tako se alžirski rat posle šest godina razvio, prema mišljenju pisca delimično i zbog sporog početnog reagovanja francuskih jedinica, do tačke gde čisto vojničko rešenje više ne izgleda mogućnim. Njega bi trebalo postići pregovorima, zaključuje pisac.

General Mikele Kaforio

SADEJSTVO OKLOPNIH I VAZDUŠNO-DESANTNIH JEDINICA

U članku pod gornjim naslovom¹⁾ pisac polazi od toga da savremeni rat nameće široke međuprostore i favorizuje manevar, tj. pokretljivost, pa da stoga veliku važnost dobijaju oklopne i vazdušno-desantne jedinice. Sem toga, one su najpogodnije za primenu u atomskim uslovima zato što mogu dejstvovati neposredno posle atomske eksplozije i što su najmanje osetljive na atomski napad: oklopne jedinice usled zaštite koju im pruža oklop i prevozno sredstvo, a vazdušno, desantne usled toga što izbegavaju opasne koncentracije pre početka dejstva, odnosno što lako savladaju kontaminirane rejone. Pisac smatra da će zbog takvih karakteristika ove jedinice često sadejstvovati i to na bezbroj načina. Zato se on, radi veće preciznosti, u svojim izlaganjima ograničava, uglavnom, na taktičke okvire, imajući u vidu — kad govori o vazdušno-desantnim jedinicama — prvenstveno padobranski desant kao njihov najmasovniji oblik dejstva na današnjem stepenu razvoja tehnike, kao i činjenicu da će se helikopteri, po njegovom mišljenju, još uvek primenjivati u manjoj meri. Uostalom — ističe on — transportno sredstvo se može menjati, ali načela upotrebe ostaju ista.

U prvom delu članka pisac detaljnije obrađuje nekoliko osnovnih oblika borbениh dejstava u kojima može doći do sadejstva oklopnih i vazdušno-desantnih jedinica. Najpre se zadržava na preventivnom posedanju položaja u okviru ofanzivnih i defanzivnih dejstava. Očigledna je korist, besumnje, koju pruža padobranski ili helikopterski desant kada iznenadno i tačno u vreme koje se želi posedne određeni položaj, bez onog usporavanja ili ometanja kojima bi, usled prepreka ili protivnikovog dejstva, bio izložen za vreme kretanja po zemlji. Posle toga je oklopnim jedinicama mnogo lakše da se probiju do cilja, tim pre što im padobransci dostavljaju potrebna obaveštenja o neprijatelju.

Pisac navodi i naročite slučajeve kao što su: mala verovatnoća susreta s ne-

prijateljem, neraspolaganje vazdušno-desantnim jedinicama ili nemanje vremena za pripremu akcije, kad se desant može ograničiti jedino na male grupe koje bi imale zadatak da obaveštavaju oklopne jedinice o protivniku i zemljištu i time im omogućuje brže i sigurnije kretanje.

U odnosu na prvi način sadejstva člankom se dopunjuju pravila koja predviđaju njegovu primenu samo prilikom eksploatacije uspeha. Pisac, međutim, smatra da se on može primeniti i u cilju:

- poboljšanja položaja jedinica na obezbeđenju ili stvaranja preduslova za ofanzivna dejstva;
- sprečavanja pridolaska protivnikovih rezervi;
- zaštite izloženog boka;
- suprotstavljanja dubokom prodoru protivnika kako bi se vlastitoj oklopnoj rezervi stvorilo vreme za udar u bok.

Zatim pisac obrađuje taktičko izviđanje na zemlji čiju važnost u savremenim uslovima povećava zahtev za dekoncentracijom snaga, kao i potreba za brzim pronalaženjem rentabilnih atomskih ciljeva i najhitnijim obaveštavanjem o njima. Ako se imaju u vidu sve teškoće izviđačkih jedinica na zemlji (prvenstveno oklopnih), kako zbog zemljišta i širine zona koje im se dodeljuju, tako i zbog protivnikovog dejstva, odmah se mogu sagledati i prednosti u slučaju kada tim izviđačkim delovima sadejstvuju snage prebačene vazdušnim putem, koje prethode patrolama, usmeravaju ih u traženju protivnikove glavnine i, po potrebi, potpomažu. Poneke grupe padobranaca, izbačene noću duž itinerera izviđačkih delova predviđenog za sutradan, mogu pružiti dragocene podatke ili, preventivnim posedanjem, obezbediti držanje nekih položaja. Sve to doprinosi, po mišljenju pisca, bržem izviđanju u celini i bržem dobijanju potpunije slike o situaciji kod neprijatelja.

Sem toga, obaveštenjima padobranaca uspešno se dopunjuju podaci dobijeni taktičkim izviđanjem iz vazduha, a u slučaju nepovoljnih meteoroloških uslova ove dve vrste izviđanja se mogu potpuno međusobno zamenjivati.

¹⁾ Gen. di Brig. Michele Caforio: *Cooperazione tra corazzati e aviotruppe, Rivista militare*, Italija, jul-avgust 1960.

Govoreći o napadu pisac ističe da je za njegov uspešan razvoj neophodno neutralisati protivnikova sredstva za lansiranje atomskih projektila, kojima bi on mogao eventualno intervenisati na izabranom sektoru za proboj. Ovo je važno utoliko pre što oklopne taktičke grupe na pravcu glavnog udara, svojim brojem i vidljivošću, predstavljaju itekako rentabilan atomski cilj za branioca. Pri neutralisanju lansiranih sredstava veliku pomoć mogu pružiti grupe padobranaca koje olakšavaju pronalaženje lansiranih rampi ili oruđa, a koje u pogodnim uslovima mogu i same pristupiti njihovom uništenju, odnosno dovršiti posao koji je započeo napadima iz vazduha. Pored toga, pomenuti padobranci služe oklopnoj taktičkoj grupi kao najbolji izvor informacija o protivniku i zemljištu u toku samog napada.

Sledeća korist koju vazdušno-desantne jedinice mogu da pruže u toku napada jeste zaustavljanje ili bar usporavanje protivnikovih rezervi, čiji protivnapadi u uslovima rastresitih i dubokih borbenih poredaka imaju velik značaj. Sprečiti te protivnapade znači, najčešće, kompromitovati celu zamisao odbrane. Naravno, desantna dejstva neće se predviđati protiv divizijskih rezervi, jer bi to zahtevalo spuštanje desanta na sam odbrambeni položaj, već korpusnih, čiji je početni raspored više povučen. Kad desantne jedinice zaustave takve rezerve, oklopnoj taktičkoj grupi se pruža mogućnost da brže prodire i da ih u zgodnijim uslovima i na povoljnijem mestu napadne i uništi.

Pisac podseća i na veliki uticaj koji vertikalno okruženje u inače kritičnoj situaciji nastaloj probomem, ima na moral protivnika.

Za vreme eksploatacije uspeha, sadejstvo oklopnih i vazdušno-desantnih jedinica ogledaće se, najčešće, u preventivnom posedanju položaja na kojima se može odseći odstupnica protivnikovim snagama i olakšati njihovo okruženje. Sem toga, one mogu dobiti i sledeće zadatke:

- sprečavanje prilaza protivnikovim rezervama;
- stvaranje mostobrana na rekama;
- sprečavanje razaranja veštačkih objekata na komunikacijama.

U svakom slučaju delikatnost zadatka zahteva brižljivu pripremu i temeljitu procenu svakog detalja, a naročito pri

proračunu vremena i određivanju jačine snaga koje će učestvovati u borbi.

Za vreme odstupanja, po mišljenju pisca, zbog opšte situacije i slabijih snaga u poređenju sa protivnikom, najčešće će nedostajati potrebne snage za desant ili nadmoćnost u vazduhu, odnosno vreme za njegovu pripremu. Međutim, on smatra da će se i u takvoj situaciji moći noću da izbace manje grupe u protivnikovu pozadinu, prvenstveno u sadašnjvu sa teritorijalnim jedinicama, koje će pružiti dragocenu korist. Zadaci tih grupa bili bi:

— izveštavanje o rasporedu i kretanju protivnika, posebno o rentabilnim atomskim ciljevima;

— stvaranje zaseda i uopšte parti-zansko dejstvo protiv protivnika u kretanju ili na odmoru, kao i vršenje diverzija protiv njegovih logističkih centara u neposrednoj pozadini;

— suprotstavljanje ili bar stvaranje smetnji protivniku koji vrši okruženje, posedanjem pogodnih položaja (ovo je naročito pogodan zadatak za helikopterski desant pošto se on najlakše izvlači iz okruženja).

Upotreba vazdušno-desantnih jedinica u ovoj fazi boja, sem konkretnih rezultata, doprinosi i stvaranju osećanja nesigurnosti kod protivnika i prisiljava ga da troši snage na obezbeđenje svog zaleđa, a time i da smanjuje pritisak na čelo.

U drugom delu članka pisac govori o organizovanju i pripremi zajedničkog dejstva i ističe da se, sem u izuzetnim slučajevima, svi oblici sadejstva svode na brzo spajanje desanta i oklopnih jedinica. Pošto su u pitanju dve vrste jedinica, koje se veoma razlikuju kako po naoružanju i opremi tako i po načinu dejstva, uspeh se postiže samo temeljitim planiranjem i pažljivim proučavanjem svih činilaca koji mogu uticati na ishod boja. Napominjući da su svi elementi, o kojima se kod organizacije mora voditi računa, najtešnje među sobom povezani, pisac posebno obrađuje neke od njih. Najpre govori o vazdušnom desantu koji može biti pre, u početku ili u toku dejstva oklopnih snaga. Na izbor momenta za desant, po njegovom mišljenju, utiču ovi činioci:

— želja ili zahtev da se postigne iznenađenje; u tu svrhu je najpogodnija noć ili zora (pri čemu se postiže još jedna korist — tada je najsigurniji let transportnih aviona);

— vreme koje je predviđeno za spajanje desanta sa oklopnim jedinicama kako bi se izbeglo njegovo eventualno uništenje pre toga; pritom je težište procene na predviđanju protivnikovog reagovanja;

— ocena kad će desant najbolje pogodovati oklopnim jedinicama (na primer, ugroziti i vezati protivnikove rezerve).

Osnovni kriterij pri svemu tome je: ne dozvoliti protivniku manevar po unutrašnjim pravcima, već ga istovremeno ugroziti na dva fronta. Imajući to u vidu, pogodnije je, po mišljenju pisca, da napad otpočnu oklopne jedinice, kako bi se stvorili što povoljniji uslovi za desant i njime postiglo što potpunije iznenađenje.

Drugi element na koji se pisac osvrće jesu snage koje međusobno sadejstvuju. Njihova jačina zavisi, pre svega, od zadatka, vremena potrebnog za spajanje i procenjenog reagovanja protivnika. Jače su, obično, oklopne jedinice, a i brzina njihovog nastupanja je veća, dok vazdušno-desantne snage mogu, do određenih granica, biti i slabije. Odnos između njih se proračunava unapred, prema proceni svih uticajnih činilaca, te to zahteva posebnu pažnju komande. S obzirom da je, sem kod stvaranja mostobrana pomoću vazdušnog desanta, veoma teško predvideti naknadne desante radi eventualnog pojačanja snaga koje su prve spuštene. Po izvršenom spuštanju, desantne snage se ustremljuju brzo ka cilju, napuštajući rejon spuštanja, jer će se tu uskoro pojaviti protivnikove snage. Kod helikopterskog desanta dotur pojačanja je nešto lakši, ali se i tu ne sme gubiti iz vida neophodna lokalna nadmoćnost u vazduhu, čije je trajanje ipak vremenski ograničeno. Pri proračunu snaga uzima se u obzir i broj i tip aviona koji su potrebni za vazdušnu pripremu i podršku desanta.

Potom pisac prelazi na dejstva avijacije. Ne uzimajući u obzir sredstva potrebna za prebacivanje samoga desanta, avijacija će imati i druge zadatke, pogotovu zato što padobranci ne raspolazu sa dovoljno artiljerije i što se — bar u prvo vreme — ne mogu da koriste efikasnom vatrenom podrškom taktičkih grupa KoV sa kojima sadejstvuju. Kao zadatke avijacije pisac nabroja neutralisanje pav artiljerije u blizini rejona spuštanja desanta i najbližih protivnikovih

delova koji bi mogli da preduzmu protivdesantnu odbranu, zaštitu kolona oklopnih jedinica i njihovu posrednu ili neposrednu podršku. Međutim, neophodan uslov za taktički desant je, makar i privremena, lokalna nadmoćnost u vazduhu, zbog čega se moraju predvideti u preventivna dejstva protiv onih protivnikovih aerodroma sa kojih će najverovatnije poleteti avioni, bilo za napad na desant ili na oklopne jedinice. Ta preventivna dejstva planiraju se, po mišljenju pisca, u štabu armije, a moraju se izvršiti tako da protivniku ne otkriju šta se priprema.

Poslednji element o kome pisac raspravlja je koordiniranje dejstva. To je, međutim, vrlo teško jer se uspeh u krajnjoj liniji zasniva na neprekidnom manevru i munjevitosti pojedinih akcija. S druge strane, baš takve akcije treba najtešnje koordinirati kako bi se međusobno upotpunjavale. Padobranci ne smeju shvatiti, ističe pisac, da je njihovo dejstvo samo sebi cilj, već da se ono preduzima samo u interesu oklopnih jedinica, kao što i one moraju da svojim manevrom pruže najveću pomoć padobrancima. Na primer, da bi se zatvorili putevi kojima se protivnik povlači ili privlači svoje rezerve potrebno je:

— da padobranci, pored toga što će određene položaje držati do određenog vremena, teže da navuku protivnika da se koncentriše tamo gde akcija oklopnih snaga može pružiti maksimalnu korist;

— da oklopne jedinice prodiru pravcima koji izvođe na krila ili bokove snaga koje se bore protiv desanta.

Za ostvarenje što boljeg sadejstva neophodno je obezbediti što bolje veze i, pored ostalog, utvrditi način vatrene podrške desanta, granice zone sigurnosti, tačke spajanja itd., vodeći naročito računa o tajnosti. Planiranje raznih detalja, međutim, ne bi smelo dovoditi do ukapljanja akcije u neke krute okvire, gde se sve mora odvijati po određenom planu i gde u slučaju da se od neke planirane pojedinosti odstupi, nužno dolazi do neuspeha. Naprotiv, svaki pojedini starešina mara imati slobodu inicijative, koja je itekako nužna osobina upravo u vazdušno-desantnim i oklopnim jedinicama.

U okviru opšteg organizovanja sadejstva, pri konkretnom zadatku u prvi plan dolazi vazdušna podrška.

Odluku o upotrebi vazdušno-desantnih jedinica u sadejstvu sa oklopnim donosi

komanda armije koja ima mogućnosti da to dejstvo koordinira i raspolaze potrebnom taktičkom avijacijom. Izuzetno, kad su u pitanju manje grupe koje dejstvuju za račun puka, komanda pučka će organizovati sadejstvo. Inače, kad se u komandi armije donese odluka za dejstvo, onda je po mišljenju pisca najbolje organizovati »kombinovanu komandu« koja bi razradila pojedinosti. Tu bi »kombinovanu komandu« sačinjavali predstavnici štaba armije, vazdušno-desantnih, oklopnih i jedinica avijacije za transport i podršku.

Članku je priložena i pregledna šema poslova i zadataka koje pojedine komande, odnosno učesnici treba da obave. Tako, na primer, jedinica koja donosi odluku o vazdušnom desantu sačinjava opšti operativni plan, određuje jedinice KoV i avijacije koje će u njemu učestvovati, daje odgovarajuće zadatke i vrši logističku koordinaciju, naročito u pogledu prebacivanja snaga do aerodroma i snabdevanja uopšte. Sem toga, ona u zajednici s ostalim zainteresovanim stranama rešava i pitanja transportovanja i spuštanja desanta (prevoženje, ukrcavanje, plan leta, vreme spuštanja), način vazdušne podrške, naređuje razmenu informacija između komandi KoV i avijacije i, konačno usklađuje detalje dejstva na zemlji, vodeći naročito računa o vezama.

Komanda vazdušno-desantnih jedinica sastavlja plan dejstva, određuje potrebno ljudstvo, sredstva, kao i rejon spuštanja, deli ljudstvo i sredstva prema ukrcnim mestima, proračunava potrebne avione, postavlja zahtev za vazdušnom podrškom i obaveštajnim podacima, proračunava sredstva za materijalno obezbeđenje i predviđa način njihovog neprekidnog dotura.

I jedinice KoV koje sadejstvuju desantu razrađuju plan dejstva, obraćajući naročitu pažnju na delove koji treba da se spoje s padobrancima, i postavljaju zahteve za vazdušnom podrškom.

Transportna avijacija određuje broj i tip aviona i polazne aerodrome, proučava rejon spuštanja i protivnikovu protivvazdušnu odbranu, zahteva pratnju od strane borbene avijacije i skicira plan leta.

Avijacija za podršku takođe određuje broj i tip aviona, preduzima preventivna dejstva protiv protivnikovih aerodroma, protivvazdušne odbrane i snaga u rejonu spuštanja, prati konvoj, vrši pripremu za spuštanje desanta i podržava ga u borbi.

Pisac posebno ukazuje na zadatke i mere posle donošenja odluke o desantu, tj. u fazi njegove pripreme. Tu on predviđa:

— sastavljanje zapovesti ne samo za taktičko dejstvo već i za prethodne pokrete jedinica i službi;

— aero-foto-izviđanje sa ciljem da se zemljište što temeljitije upozna i protivnik neprekidno kontroliše;

— stvaranje taktičkih grupa i pripremanje materijala;

— popunu ukrcnih listića za vazdušno-desantne trupe i sastavljanje plana letenja za borbenu i transportnu avijaciju;

— orijentisanje jedinica — učesnika putem zajedničkih sastanaka, skica, aero-foto-snimaka, uigravanjem dejstva po karti;

— prethodno dogovaranje i razmenu oficira za vezu;

— odredbe o logistici.

Govoreći o svim tim zadacima, pisac naglašava da kako su dati, oni liče na kliše, recept, ali da će organizovanje sadejstva vazdušno-desantnih i oklopnih jedinica biti u praksi različito u svakom pojedinom slučaju. Kad se to ima u vidu onda će, smatra pisac, postati shvatljivijom namena članka — pružanje bar približne slike potrebnog vremena i poslova koje treba obaviti kada se priprema takvo dejstvo.

Seš.

Potpukovnik Vilijem P. Telon:

VAZDUŠNO-DESANTNI NAPAD U NUKLEARNOM BOJU¹⁾

Da bi odgovorio na pitanje kako i kada treba izvoditi vazdušno-desantne napade u nuklearnom boju, pisac je pošao od razvika ratne tehnike u posleratnom periodu. U tom periodu američka vojska je razradila svoju novu koncepciju o upotrebi nuklearnih sredstava i projektila, kao i način odbrane i zaštite sopstvenih jedinica od njih. Primena novih sredstava postavlja pred oružane snage zahtev da budu pokretljivije od protivničkih kako bi mogle uspešno da manevrišu na bojištu. Uspešno izvođenje pokreta, bilo vazдушnim ili drugim sredstvima, zavisi opet od stepena ostvarene kontrole vazdušnog prostora u određeno vreme.

U vezi sa razvojem vazdušno-desantnih jedinica, pisac podvlači da je njihova organizacija poboljšana, da su one sada opremljene savršenijim sredstvima za brže prebacivanje vazдушnim putem, kao i da mogu biti podržavane nuklearnim sredstvima. Ovo je sve bilo uzeto u obzir prilikom stvaranja američke koncepcije o upotrebi vazdušno-desantnih jedinica. Usvojena koncepcija je namenjena prvenstveno vazdušno-desantnim divizionima, ali se može primeniti i na pešadijske divizione ili bilo koje druge snage prenošene vazдушnim putem.

Američka vazdušno-desantna divizionija ima 11.486 ljudi, a ukupna težina svih njenih delova prilikom prebacivanja vazдушnim putem, računajući tu i trodnevno sledovanje, iznosi oko 8.500 tona. Divizionija se prebacuje po ešelovima, a njena glavina od oko 10.000 ljudi može se prebacivati srednjim transportnim avionima čiji je radijus 1.500 milja. Prema tome, njena dejstva mogu biti podržavana nuklearnim sredstvima, interkontinentalnim balističkim ili drugim projektilima do približnih odstojanja. Ova se sredstva mogu upotrebiti pre ili posle spuštanja desanta u cilju uništenja snaga koje bi mogle da ometaju dejstva vazdušno-desantne divizione. Pisac smatra da je vazdušno-desantna divizionija najefikasniji tip

divizione kojom raspoložu američke oružane snage i da ona predstavlja, ako se pravilno upotrebljava, moćnu borbenu snagu kako na nuklearnom tako i na klasičnom bojištu.

Po pitanju, koje se u poslednje vreme najčešće postavlja, kada i kako se mogu izvoditi vazdušno-desantne operacije većeg opsega, s obzirom na neprijateljeva nuklearna dejstva i mogućnosti protiv-vazdušne odbrane, pisac je mišljenja da je to isto tako moguće kao što i korpus kopnenih snaga može sa uspehom da izvodi napade na bojištu na kome se primenjuju nuklearna sredstva.

Neophodan preduslov za uspešno izvođenje vazdušno-desantnih operacija predstavlja, kao i u drugim kopnenim operacijama, obezbeđenje prevlasti u vazduhu, bez koje nije moguće izvoditi veće operacije. Pored toga potrebno je, ističe pisac, da se neutrališu neprijateljska vazдушna odbrana, artiljerija, rakete, kao i ostala sredstva koja mogu imati uticaja na samo izvođenje operacija. On smatra da je teško ostvariti potpunu kontrolu vazduha, jer to zahteva potpuno uništenje protivničke avijacije, vođenih projektila i artiljerije. Međutim, treba obezbediti bar određeni stepen kontrole u određenom vremenu kako bi se operacije mogle izvoditi. To, s druge strane, zahteva brzo izvođenje svih radnji u ovim operacijama — prikupljanja, prebacivanja, spuštanja i zauzimanja cilja.

Bez obzira na brzinu izvođenja svojih dejstava, vazdušno-desantne trupe moraju preduzeti sve potrebne mere da bi se zaštitile od dejstva preostalih protivničkih nuklearnih sredstava i njegove vazdušne odbrane. Vazdušno-desantne trupe su naročito osetljive na nuklearne napade u fazi priprema, u toku transporta u vazduhu i neposredno posle spuštanja u rejon cilja. Da bi se ta osetljivost smanjila, preduzimaju se razne mere u svakoj od tih faza. Najvažnija mera u svim fazama je, po mišljenju pisca, skraćivanje vremena na neophodan minimum za svaku radnju u svakoj fazi dejstva.

U fazi prikupljanja osetljivost se smanjuje na taj način što se zauzima rastresiti raspored, bira veći broj polaznih aerodroma na dovoljnoj međusobnoj uda-

¹⁾ Airborne Assault in Nuclear Battle — When and How, by Lieutenant Colonel William P. Tallon, Jr., *Military Review*, SAD, februar 1960.

ljenosti, skraćuje vreme priprema i ukrcavanja, organizuje protiv-vazдушna odbrana i drugo. Pored toga, u rejonima prikupljanja preduzimaju se i pasivne mere zaštite — maskiranje, izrada zaklona — sve sa ciljem da se ljudstvo zaštiti od efikasnog nuklearnog dejstva. Svi se pokreti vrše pod zaštitom mraka ili slabe vidljivosti, uz pojačanu primenu elektronskih protivmera i obmane.

Za vreme vazdušnog prebacivanja ta osetljivost se smanjuje primenom manjih grupa koje lete na više pravaca, na raznim visinama i odstojanjima preko izvesne široke prostorije. Obično se jedna taktička grupa prebacuje u jednom ešelonu koji sačinjavaju 2—3 ojačane pešadijske čete. Pravci leta preko neprijateljeve teritorije biraju se tako da se što više iskoriste efekti prethodnog dejstva po neprijateljskim vatrenim sredstvima. Isto tako i niski let preko neprijateljeve teritorije smanjuje osetljivost, jer na niskim visinama radari i elektronska sredstva ne mogu doći do punog izražaja. Neposrednu zaštitu ešelona u vazduhu obezbeđuje lovačka avijacija.

Najveća opasnost od neprijateljskih nuklearnih sredstava, po mišljenju pisca, preti vazdušno-desantnim jedinicama u rejonu cilja i to neposredno po spuštanju, jer tada one ne raspolazu ni zaklonima, ni oklopnim vozilima, niti je tada još razvijen sistem obaveštavanja. Osetljivost snaga u ovom periodu smanjuje se masovnom upotrebom nuklearnih i ostalih vatrenih sredstava neposredno pred napad. Ona se smanjuje i na taj način što se jedinice spušte na sam cilj ili u njegovu neposrednu blizinu kako bi im bilo potrebno što manje vremena do početka izvršenja zadatka.

Bombardovanje pre spuštanja vazdušno-desantnih snaga vrši se u cilju smanjivanja neprijateljevog otpora u rejonu cilja kako bi se spuštanje, reorganizacija i izvršenje osnovnog zadatka mogli izvršiti uz minimalno ometanje od strane neprijatelja. Zbog udaljenosti ciljeva i potrebe za tačnošću, najbolje je da ove udare izvrši vazduhoplovstvo ili mornarica, pri čemu bi se koristila nuklearna oruđa male i srednje jačine. Ovo bombardovanje treba da bude toliko snažno koliko to tehničke mogućnosti dopuštaju. Pri upotrebi nuklearnih sredstava u rejonu cilja pojavljuje se problem radijacije u zonama u kojima se vrši spuštanje. Ovaj se problem povećava ako se

cilj, zona spuštanja i tačka eksplozije poklapaju. Upotrebu nuklearnih sredstava koja mogu prouzrokovati kontaminaciju treba pažljivo planirati kako bi se šteta svojim snagama smanjila što je moguće više.

Površinske eksplozije u rejonu cilja, koje prethode vazdušno-desantnom napadu u trajanju od nekoliko časova, nisu poželjne, po mišljenju pisca, zbog stvaranja kratera i radijacije koja se širi od nulte tačke. U takvim slučajevima napad bi morao biti odgođen sve dok se ne odredi kontaminirani rejon i intenzitet ne smanji na snošljiv stepen. Kako će eksplozije u vazduhu biti verovatno planirane na sigurnoj visini, to će ostati samo problem kontaminacije gama zracima, mada se i to, po mišljenju pisca, može izbeći u prihvatljivoj formi — pomeranjem nulte tačke van zone spuštanja. Komandant koji mora da poznaje efekat dejstva radijacije na čovečiji organizam, odlučivaće kada i kako će se upotrebiti nuklearno sredstvo, a da se ne prekorači određeni (umereni) rizik od početne radijacije.

Pisac smatra da bombardovanje pre napada treba vršiti na toliko vremena pre početka napada kako bi se od njega izvukla maksimalna prednost, odnosno kako se protivniku ne bi dozvolio oporavak. Ovo vreme, po njegovom mišljenju, iznosi nešto manje od četiri časa, jer se po zasada važećem kriterijumu procenat gubitaka od nuklearnog dejstva povećava za vreme od oko četiri časa od momenta eksplozije. U određivanju vremena bombardovanja takođe se mora uzeti u obzir i vreme potrebno za procenu rezultata udara, za nove udare ako se za njima ukaže potreba, za upućivanje snaga na alternativne ciljeve i slično.

Podrška vazdušno-desantnih snaga po izvršenom napadu slična je podršci ostalih snaga u kopnenim operacijama, s tim što ova neće imati normalnu pozadinsku podršku kao kopnene snage. Projektil *Little John*, koji se nalazi u sastavu vazdušno-desantne divizije, ući će normalno u sastav prvog ešelona, dok se ostala artiljerija, kao projektil *Honest John*, haubice 203 mm i projektil *Lacrosse* prebacuju, teškim transportnim avionima, u sledećem ešelonu ukoliko postoje odgovarajući aerodromi.

Postoji mišljenje da neprijatelj može vazdušno-desantne snage, po spuštanju u rejon cilja, da veže za određeno ze-

mljište, da izvrši nuklearni udar po njima i uništi ih. Pisac se slaže s tim da će vazdušno-desantna divizija biti neefikasna ukoliko neprijatelj baci na nju nuklearno oruđe od više megatona, ali u takvoj situaciji ne bi bila u boljem položaju ni pešadijska ni oklopna divizija.

Vazdušno-desantne operacije po mišljenju pisca, mogu biti uspešno izvršene ako se obezbedi vazdušna prevlast tako da jedinice ne budu izložene nedozvoljenim gubicima. Što se tiče procenta »ne-

dozvoljenih« gubitaka, on zavisi od važnosti zadatka.

Na kraju pisac podvlači da nuklearna dejstva neće imati većeg uticaja na vazdušno-desantne operacije nego što ih imaju na druge vrste operacija. Vazdušno-desantne trupe obezbeđuju kopnenim snagama, po njegovom mišljenju, takvu pokretljivost kakva se baš i traži danas na nuklearnom bojištu.

S. M.

Potpukovnik **Alba Latrop:**

ZADIMLJAVANJE POMOĆU AVIONA¹⁾

Pisac članka odmah na početku ukazuje na činjenicu da izvođenje borbenih dejstava zahteva danas od jedinica visok stepen pokretljivosti, veliku vatrenu moć, sposobnost brzog manevrovanja na frontu, brze koncentracije i dekoncentracije. Da bi mogle što uspešnije izvoditi ove manevre i zadržati ih u tajnosti, jedinice koriste razne mogućnosti za to, među kojima primena dima ima značajnu ulogu.

Zatim pisac iznosi kakve su prednosti, odnosno nedostaci avijacije u odnosu na ostala sredstva za postavljanje dimnih zavesa. Ona ima prednost u pogledu količine i brzine postavljanja ovih zavesa u situacijama kada je to nemoguće učiniti drugim sredstvima. Međutim, avijacija je zavisna od vremenskih uslova, a izložena je i neprijateljskoj vatri. Pored toga, ona ima i drugih, važnijih zadataka, te je zbog toga ne treba ni angažovati u tu svrhu ako se već raspolože drugim sredstvima podесnim za to.

U daljem delu članka pisac daje karakteristike dimnih zavesa i podatke o vremenu njihovog trajanja, kao i o njihovoj zavisnosti od jačine i pravca vetra, itd.

On je mišljenja da u ofanzivnim operacijama postavljanje dimnih zavesa od strane avijacije predstavlja efikasnu pomoć trupi u prikriivanju manevra, postizanju iznenađenja itd. Pritom on navodi

¹⁾ Aircraft delivered smoke — Past, Present, and Future, by Lieutenant Colonel Alba B. Lathrop, *Military Review*, SAD, januar 1960.

da su jedinice SSSR-a mnoge svoje operacije u drugom svetskom ratu izvodile uz primenu dima i da su ga vrlo vešto koristile. Danas, kako pisac tvrdi, Sovjetska armija poseduje sve vrste sredstava za postavljanje dimnih zavesa i posvećuje veliku pažnju primeni dima.

I u odbrambenim operacijama dim nailazi na široku primenu, ali kako odbrambena dejstva umnogome zavise od uspešnog osmatranja vatrene dejstva i protivnapada, to se naročita pažnja mora obratiti planiranju primene dima i koordinaciji s postojećim dejstvima. U korejskom ratu je često dolazilo do primene dima, naročito u periodu dok su se trupe utvrđivale.

Pri korišćenju dima u odstupajućim dejstvima treba paziti da postavljene dimne zavesе ne olakšaju neprijateljevo nastupanje.

Zadimljavanje je vrlo često primenivano i pri forsiranju reka. Tako je, na primer, za vreme drugog svetskog rata u operacijama u Francuskoj američka 3-ća armija izvršila nekih 32 forsiranja u kojima je upotreba dima odigrala značajnu ulogu u postizanju uspeha. Kako korišćenje dima pri forsiranju privlači pažnju neprijatelja, to naročitu pažnju treba obratiti da dimna zavesа pokrije dovoljno široku prostoriju, tako da se ne može lako otkriti stvarno mesto forsiranja. Tu važnu ulogu dobijaju, po mišljenju pisca, lažne dimne zavesе, samo ih treba vešto primenjivati.

Pomorsko-desantne operacije pružaju isto tako čestu priliku za široku i raznovrsnu primenu zadimljavanja. Ono se

primenjuje radi prikrivanja pokreta, prikupljanja transportnih sredstava, iskravanja, pri stvaranju i razvoju mostobrana, kao i u daljim dejstvima. Uspesna primena dima zahteva vrlo precizno usklađivanje, po vremenu i prostoru, i tesnu koordinaciju između jedinica.

U izdvojenju vazdušno-desantnih operacija dim predstavlja vrlo važno sredstvo u rukama komandanta pri zaštiti svojih snaga. No pri njegovoj primeni naročita se pažnja mora posvetiti tome da dimna zavesa bude postavljena na pravom mestu i u odgovarajuće vreme, jer u protivnom može naneti više štete nego koristi.

Pri planiranju upotrebe dima treba preduzeti izvesne mere predostrožnosti i imati u vidu sledeće:

a) Dimne zavesne mogu, ako se nepravilno postavljaju, ometati dejstvo sopstvenih snaga isto tako kao i neprijateljskih. Takođe treba voditi računa da se one ne primenjuju tamo gde mogu ometati dejstvo susednih jedinica.

b) Vreme trajanja dimne zavesne ne sme biti duže nego što je to potrebno. Naime, dimna zavesa treba da iščezne kada se neprijateljeve jedinice približe objektu koji se štiti tom zavesom.

c) Dim privlači pažnju i upozorava neprijatelja na izvesne namere. Zato treba obratiti naročitu pažnju na jednovremeno postavljanje zavesne (stvarnih i lažnih) na više mesta, na način njihovog održavanja itd.

d) Zadimljavanje je sastavni deo borbenog plana i zato mu treba posvetiti punu pažnju kao i svakoj drugoj operaciji.

e) Kad se dimna zavesa primenjuje kao zaštita od toplotnog dejstva sopstvene nuklearne eksplozije, treba obratiti pažnju da se ona ne podigne iznad željene visine eksplozije, jer se u tom slučaju efekat toplotnog dejstva povećava.

f) Pri postavljanju dimnih zavesa treba izbegavati šablon, jer to daje mogućnost protivniku da lako otkrije stvarne od lažnih dimnih zavesi i ostalo u vezi s tim.

g) Efikasnost protivavionskih jedinica malog dometa koje koriste optička nišana sredstva, smanjuje se sa smanjivanjem vidljivosti.

Ako jedinice nemaju drugih mogućnosti zaštite, dimne zavesne se mogu upotrebiti i za zaštitu od toplotnog dejstva sopstvene nuklearne eksplozije. U raznim

situacijama gde je potrebno izvršiti nuklearni udar po važnim ciljevima postoje dve mogućnosti u vezi sa zaštitom trupa — ili ih zaštititi ili povući na odgovarajuće odstojanje. Što se tiče ovog drugog, naročito pri brzopokretnim dejstvima, vreme potrebno za premeštanje jedinica može onemogućiti upotrebu nuklearnih sredstava. Zato u takvim situacijama primena dima dobija poseban značaj.

Pisac navodi da nuklearna sredstva namenjena za taktičke svrhe, koja je američka armija uvela u naoružanje, omogućuju uspešnu primenu dima za zaštitu od toplotnog dejstva. Upotreba dima u takvim situacijama omogućuje sopstvenim snagama da ostanu u neposrednom kontaktu s protivnikom za vreme nuklearnog napada i da pritom budu čak u povoljnijem položaju od njega. Isto tako dimna zavesna može poslužiti i kao pasivna defanzivna mera za zaštitu sopstvenih trupa od toplotnog dejstva neprijateljevih nuklearnih sredstava, samo je problem u njenom pravovremenom postavljanju.

Sa stanovišta zaštite trupa, nuklearni rat zahteva posebna razmatranja. Zbog velike razorne moći nuklearnih sredstava teži se da se trupe prikriju i da se na taj način otežava pronalaženje rentabilnih nuklearnih ciljeva. Međutim, pri tome treba imati u vidu da, na primer, pošumljeni ili naseljeni rejoni, iako štite trupe od osmatranja, mogu prouzrokovati povećane gubitke od sekundarnog dejstva nuklearne eksplozije. Međutim, primenom dima postižu se oba cilja, tj. i zaštitna trupa od osmatranja i smanjenje toplotnog zračenja nuklearnih eksplozija.

U zaključku pisac podvlači prednosti koje su jedinice imale od postavljanja dimnih zavesi u toku drugog svetskog i rata u Koreji.

U nuklearnim uslovima zadimljavanje se može primenjivati u taktičkim situacijama da bi se postiglo iznenađenje, obmana i oslabilo toplotno zračenje nuklearnih eksplozija. Zadimljavanje iz vazduha je najpodesniji način za neke zadatke, kao što su, na primer, pokrivanje prostora koja je izvan mogućnosti ostalih sredstava, pokrivanje široke prostorije u kratkom roku itd.

Da bi bile što efikasnije, dimne zavesne treba održavati u toku određenog vremenskog perioda, pri čemu moraju imati potrebnu gustinu, dužinu, širinu i visinu.

Pukovnik Henhoc

RAKETE I PROTIV-VAZDUŠNA ODBRANA ŠVAJCARSKE

Pisac je svoja razmatranja o značaju i uticaju raketa na aktivnu protiv-vazдушnu odbranu izneo u dva posebna članka¹⁾ koji predstavljaju izvjesnu celinu u odnosu na pitanja koja obrađuje.

U prvom članku pod naslovom »Aktivna protiv-vazдушna odbrana gledana kroz prizmu raketa«, pisac najpre ističe da je njen cilj odbrana švajcarskog vazdušnog prostora i zaštita neutralnosti švajcarskog neba i njene teritorije. Pod izrazom aktivna protiv-vazдушna odbrana on podrazumeva sva sredstva osposobljena da, po mogućnosti, spreče protivniku pristup u švajcarski vazdušni prostor, odnosno bar ona sredstva koja ga mogu sprečiti da izvrši napad.

Aktivna protiv-vazдушna odbrana Švajcarske je sve do ove godine ležala na avijaciji i protivavionskoj artiljeriji. Dok se avijacija poslednjih godina za ovaj zadatak opremala najsavremenijim materijalom — lovcima naoružanim mitraljezima ili topovima velike brzine gađanja, protivavionska artiljerija je nastavila sa usavršavanjem svojih ranijih pav topova. Zahvaljujući svom dometu, ova oruđa su godinama predstavljala najpogodnije sredstvo za odbranu važnijih objekata od aviona koji lete na srednjim visinama, relativno male brzine letenja, sa klasičnim načinom bombardovanja. Brzina i visina letenja ovih aviona ograničavale su dejstvo pav baterija i određivale mesta njihovih vatrelih položaja oko objekata koje je trebalo braniti. U pitanju je bila odbrana važnijih objekata, pri kojoj je svaka mogućnost manevrovanja u toku njenog izvođenja bila isključena, odbrana koja se, uglavnom, odlikovala neprekidnošću. Granice zona dejstva protiv-vazdušne odbrane podudarale su se sa krajnjim dometom pav oruđa. Sve što se događalo izvan ovih zona bilo je od značaja samo za njena sredstva osmatranja i detekcije.

Aktivnost sopstvene avijacije u okviru aktivne protiv-vazdušne odbrane se pri

tome svodila na otkrivanje ciljeva za račun protivavionske artiljerije, kao i druge zadatke koji su ponekad ograničavali, pa i isključivali dejstvo protivavionske artiljerije. Tako na primer, pisac navodi da se zaštita od strane protivavionske artiljerije protezala samo na mali deo prostora koji je trebalo osmatrati i braniti, dok je odbrana ostalog prostora pripadala avijaciji. Zatim, efektivni protivavionske artiljerije su, manje-više, uvek bili nedovoljni da bi obezbedili odbranu svih važnijih objekata, pa je avijacija morala da ovu upotpunjuje. Najzad, protivavionska artiljerija se ne bi mogla uvek naći baš tamo gde je to u željenom trenutku potrebno. Tako bi se, po mišljenju pisca, moglo dogoditi da se jedan jači vazdušni desant potpuno izvrši u unutrašnjost Švajcarske a da pri tome nijedan protivnički transportni avion ne dođe na domet topova protivavionske artiljerije. U svim ovim slučajevima avijacija bi imala i u buduće da upotpuni, odnosno zameni dejstvo protivavionske artiljerije.

Tako je dosada, uglavnom, svuda bilo prihvaćeno da aktivna protiv-vazдушna odbrana može biti korektno ostvarena samo u okviru tesne saradnje protivavionskih topova i aviona.

Međutim, došlo je do pojave pav raketa čija se operativna sposobnost više ne osporava. Iako je njihov uticaj na razvoj protivvazdušne odbrane veliki, ipak postoji sklonost, po mišljenju pisca pomalo tendenciozna, da se taj uticaj procenjuje jedino na osnovu pav rakete *zemlja-vazduh*. Zamena teškog protivavionskog topa raketom predstavlja neosporan napredak ako se čovek ograniči samo na upoređivanje prednosti starog i novog oružja. Nema sumnje da pav raketa raspolaže većim dometom od najsvršenijeg pav topa. S obzirom na daleko veću količinu eksploziva koju nosi i sposobnost samonavođenja, pav raketa ima daleko veće mogućnosti da dostigne i uništi cilj. Ona je manje zavisna od vremena, njeno vođenje je u najviše slučajeva obezbeđeno elektronskim putem. Ovakav način poredenja daje očiglednu prednost pav raketi *zemlja-vazduh*. Međutim, ako se to poredenje nastavi ne samo na osnovu

¹⁾ La défense aérienne active vue sous l'angle des engins, par le colonel P. Henchoz, et Valeur relative de la défense aérienne, od istog pisca, *Revue militaire suisse*, Švajcarska, januar i mart 1960.

njenih mogućnosti, već i u odnosu na avion protiv koga je pav raketa i name-njena, a čije je usavršavanje poslednjih godina bilo isto tako značajno, videće se da rezultati postignuti ovom raketom nisu onakvi kako se to očekivalo. No, i pored toga, pisac je mišljenja da svakiput kada jedan avion — napadač bude primoran da za izvesno vreme leti, u pravoj liniji, unutar zone dejstva pav rakete *zemlja-vazduh* koja ga napada, njegovi izgledi da joj izmakne biće minimalni.

Mornarički stručnjaci u svetu su već odavno došli do uverenja da bi namera da se jedan brod koji brane rakete uništi pomoću bombe ili torpeda bila nelo-gična. Zato su oni pronašli i uveli u naoružanje raketu *vazduh-površina vode* koja je u stanju da prođe kroz protiv-vazдушnu odbranu raketa *površina vode-vazduh* sa brodova. Po njihovom mišlje-nju raketa *vazduh-površina vode*, većeg dometa, treba u buduće da zameni konvencionalnu bombu ili torpedo. Zahvaljujući svojoj brzini koja čini skoro nemo-gućnim njeno otkrivanje ili presretanje, ova je raketa danas u mogućnosti da uspešno pogađa brodove.

Stručnjaci se nadaju da će u najskorije vreme i raketa *vazduh-zemlja* moći da dostigne one ciljeve na kopnu koji se najteže otkrivaju, a da je pritom njen protivnik, današnja pav raketa *zemlja-vazduh*, neće moći u tome da spreči. Govoreći i o mogućnostima rakete *vazduh-vazduh*, pisac napominje da mu je namera bila da kroz ovaj kraći pregled o raketama pruži verovatnu sliku budućeg rata u vazduhu.

I pored korišćenja najsvršenijih me-toda, mogućnosti aviona-lovca za napad na cilj u vazduhu — pomoću konvencio-nalnog oružja — bile bi, po mišljenju pi-sca, vrlo male. Ovo zato što je danas vrlo teško da se avion-napadač dovede u odgovarajući položaj i odstojanje za gađanje. Naprotiv, ukoliko bi ovaj avion bio naoružan raketom koja se može, u po-voljnim slučajevima, samonavoditi do cilja, i to već od trenutka kada je izbačena, njegove bi se mogućnosti znatno povećale. Ukratko, pisac smatra da će raketa *vazdu-vazduh* znatno izmeniti izgled protiv-vazdušne odbrane. Pa ipak, on je mišljenja da bi njeno uvođenje u naoružanje Švajcarske došlo za sada u drugi plan, s obzirom na prioritetan značaj koji ima zamena dosadašnjeg pav to-pa pav raketom *zemlja-vazduh*. Pritom

on napominje da mu nije bila namera da ovim člankom hvali i uzdiže osobine jed-ne vrste oružja — u ovom slučaju raketa. Iako je uvođenje raketa u naoružanje danas opravdano i potrebno, on smatra da to ipak ne bi trebalo da odvrti Švajcarsku od drugih mogućnosti koje joj se pružaju radi jačanja njene protiv-vazdušne odbrane. Ovo utoliko pre što bi iznošenje ekstremnih gledišta po pitanju ra-keta predstavljalo veliki rizik.

Pisac potom ukazuje na važnost reša-vanja problema potčinjavanja novog oružja. Taj problem, po njegovom mišljenju, ne zadaje brigu samo Švajcarskoj već i drugim zemljama, gde se stručnjaci trude da nađu dobar obrazac za to, mada u tome ne uspevaju uvek. Tako se, na primer, u julu 1959 godine, u francuskom časopisu *Revue des Forces terrestres fran-çaises* pojavilo ovakvo mišljenje: »Merilo pri određivanju da li jedno borbeno sredstvo (rakete) treba da pripadne pre jednom vidu ili rodu vojske nego drugom, ili pak i jednom i drugom, treba tražiti u mogućnostima koje ono nudi tom vidu ili rodu vojske pri izvršenju njegovog zadatka«.

Kada je Švajcarska 1936 godine obra-zovala svoje prve protivavionske jedini-ce, one su, po uzoru na organizaciju nemačkog vazduhoplovstva toga vremena, priključene švajcarskom vazduhoplovstvu u čijem su sastavu i ostale. Međutim, pi-sac sada postavlja pitanje da li je sarad-nja avijacije i protivavionskih jedinica, koje su tako različite po svom karakteru, zadacima i naoružanju u vezi sa izvrše-njem zajedničkog zadatka, bio dovoljan razlog za ovo spajanje? Nisu li najzad svi rodovi vojske pozvani da u jednom ili drugom momentu sadejstvuju? Nije li potrebno da se danas, kada protivvazdušna odbrana raketama primorava i jedne i druge da približe svoja gledišta, kada se zone dejstva avijacije i protivavion-ske artiljerije sve više isprepliću, revidiraju izvesne koncepcije? Po mišljenju pisca, švajcarske vojne vlasti odlučile su da ostanu verne principu aktivne protiv-vazdušne odbrane, pristajući na taj na-čin, prećutno, i na materijalne žrtve koje nameće njeno održavanje i neprekidno usavršavanje. On smatra da taj razvoj treba da dovede do tešnje saradnje, nego do sada, svih borbenih sredstava na-menjenih ovoj odbrani — među kojima će rakete zauzeti važno mesto. Postoje

izvesni znaci, ističe pisac, da se ova saradnja ostvari čak u okviru jednog jedinog roda vojske.

*

Svoj drugi članak pod naslovom »Relativna vrednost protiv-vazdušne odbrane« pisac je počeo napomenom da su njegova izlaganja u prvom članku imala uglavnom za cilj da pokažu u kome se pravcu do sada razvijala protiv-vazdušna odbrana. Međutim, u ovom drugom on bi želeo da odgovori na pitanje kakav će biti doprinos te odbrane u eventualnom ratu u kome bi došlo do kombinovane upotrebe raketa i nuklearnog, odnosno termonuklearnog punjenja. Mnogi vojni teoretičari i praktičari u svetu, po mišljenju pisca, nastoje danas da reše pitanje da li se protiv-vazdušna odbrana može dovesti do tog stepena razvoja da se uspešno suprotstavi raketama? Od rešenja tog pitanja zavisi, tvrdi pisac, ne samo ishod jednog atomskog rata već i svih drugih oblika sukoba u kojima raketa snabdevena nuklearnim ili termonuklearnim punjenjem treba da postane psihološko oružje, to jest oružje pretnje namenjeno, pored ostalog, da uništi protivnikovu volju za otporom. Pisac ne isključuje mogućnost i neatomskog sukoba. Takav sukob može čak, u izvesnim slučajevima, izgledati verovatnijim. Pa ipak, on smatra da se problem narodne odbrane uopšte, a protiv-vazdušne posebno, ne može razmatrati bez te potke atomske pretnje. Kako je ona sve više vezana za proizvodnju i eventualnu upotrebu raketa, to je odbranu od njih pisac i uzeo kao predmet svog razmatranja. Pri tome se ograničio na izlaganje samo nekih važnijih strana tog problema, izabравši dve vrste raketa koje danas specijalno interesuju vojne stručnjake, a čije neutralisanje i uništavanje izaziva najveće teškoće. To su balistička raketa *zemlja-zemlja* srednjeg dometa i balistička i aerodinamička raketa *zemlja-zemlja* malog dometa.

Poznato je, ističe pisac, da je podela raketa na vrste posebno izvršena na osnovu njihovog dometa. Domet, kao i moć dejstva, određuju njihovu vrstu i ulogu. Dok interkontinentalna balistička raketa raspolaže dometom od 10.000 kilometara pa i više, balistička raketa srednjeg dometa načelno, ne prelazi odstojanja veća od 1.500 kilometara. Dok prve pripadaju vazduhoplovnim jedinicama, druge su

uglavnom potčinjene kopnenim snagama i nalaze se u sastavu armijskih grupa, armija, pa čak i armijskih korpusa.

U daljem delu članka pisac daje pregled i već poznate podatke o raketama jedne i druge vrste koje se nalaze u naoružanju SAD i SSSR-a. Na osnovu tog pregleda on izvlači zaključak da su rakete srednjeg i malog dometa postigle danas toliku moć i preciznost pogadanja da mogu da zamene strategijski ili taktički bombarder, čak u izvesnim slučajevima i lovac-bombarder koji je naoružan jednom A ili H bombom. Prenosenje jednog dela zadatka koji su ranije davani avionu sa ljudskom posadom na raketu predstavlja, po mišljenju pisca, nov element koji se ne može zaobići pri organizovanju savremene protiv-vazdušne odbrane. Pošto su odgovorni za to pokušali da usvoje sistem uspešne odbrane od aviona sa ljudskom posadom, u čemu nisu, kako ističe pisac, nikada uspeali da postignu stvarno zadovoljavajući rezultat, oni danas grozničavo istražuju kako da onemogućie rakete pred nego što stignu do cilja. Kao i kod protivavionske odbrane, pisac razmatra dve mogućnosti za to. Ili raketu uništiti na zemlji, još pre njenog lansiranja, ili pak u toku leta.

Uništavanje raketa na zemlji i njihovih baza za lansiranje podseća, smatra pisac, na uništavanje artiljerijskih položaja kontrabatiranjem ili avijacijom. Bilo bi isuviše idealno zamisliti dvoboj raketa ili videti bombardere ili lovce-bombardere kako u brišućem letu razaraju rampe ili platforme za lansiranje balističkih raketa. Međutim, po njegovom mišljenju, stvari izgledaju drukčije. Uništavanje raketnih baza raketama spada potpuno u domen strategije i tu su ciljevi većinom unapred poznati. U oblasti taktičke rampe za lansiranje su, u većini slučajeva, pokretne. Otkrivanje trenutnih amplasmana raketa uslovljava i mogućnost dejstva protivu njih. To otkrivanje je, pak, zavisno od rezultata dobijenih putem avionskog izvidanja ili pomoću radara. Da bi se otkrio amplasman jedne rakete potrebno je najpre poslati avion u cilju njegovog fotografisanja ili raspolagati moćnim i tačnim radarima koji su u stanju da iz dva ili tri uzastopno izvršena snimka rakete, i to u trenutku kada ona napušta zemlju, rekonstruišu njenu putanju, a time i mesto njenog lansiranja (polaska). Pisac smatra da će vrednost dobijenih podataka na ovaj način,

s obzirom da se radi o pokretnim rampama, biti vrlo često relativna.

Što se tiče uništavanja samih raketa, pisac svoja razmatranja započinje činjenicom da su rakete srednjeg ili malog dometa u stanju da savladaju razdaljinu od 30 do 1.500 km. On smatra da je to dubina u kojoj bi, bar teoriski, trebalo intervenisati. Uništavanje raketa srednjeg dometa na zemlji od strane aviona moglo bi se uspešno ostvariti samo u koliko bi on raspolagao nuklearnim ili termoneklearnim eksplozivom. To bi ujedno odgovaralo i poznatom principu poređenja u vojnoj nauci, po kome efikasnost oružja namenjenog za razaranja treba da odgovara važnosti i položaju cilja koji se gađa. Prema mišljenju pisca i borba protiv raketa podleže ovom principu. Otuda će se i lovac-bombarder naoružan bombama sa trotilom morati da zadovolji pronalazanjem i uništavanjem samo onih raketa koje se nalaze na bliskom odstojanju i čije su glave isto tako punjene običnim eksplozivom. Pisac pominje i najnoviji pronalazak stručnjaka na tome

polju — raketu protiv rakete, mada smatra da između uspeha postignutog u laboratorijskim uslovima i ostvarenja bar donekle uspešne protivraketne odbrane postoji široka provalija.

Na kraju članka razmatra se mogućnost uništenja balističke rakete još u toku leta, tj. pre nego što je dostigla svoj cilj. On smatra da je to moguće jedino tada ako bi se druga, sasvim slična, raketa uputila u njenu putanju. Mogućnost udara u bok rakete pisac smatra malo verovatnom s obzirom na to da njena brzina iznosi između 5.000 i 10.000 km/čas. Pošto je utvrđeno da je jednog raketi, na primer, sovjetskoj T-1, potrebno svega 15 minuta da bi prešla 1.500 km, onda se jasno može videti koliko su mali izgledi da se ona presretne pomoću druge. Pisac je mišljenja da poslednja reč po ovom pitanju svakako pripada naučnicima i tehničarima. No, bez obzira na njihova buduća postignuća, on smatra da će organizovanje protivraketne odbrane iziskivati ogromne izdatke.

V. H.

Pukovnik Umberto Ali

LOGISTIKA PEŠADIJSKE TAKTIČKE GRUPE¹⁾

Cilj je ovog članka, istiže pisac na samom početku, da se ukratko rezimiraju izvesne stvari po pitanju logistike u okviru taktičkih grupa (TG) italijanske vojske — o čemu je već pisano u ovom časopisu²⁾ — i one dopune iskustvima stečenim na nedavnim vežbama u italijanskoj Ratnoj školi, kako bi se mogli uočiti osnovni zadaci komandanta TG u pogledu logistike.

Pisac podvlači da Upustvo br. 620 («Beleška o napadnom dejstvu na ravničastom i brdovitom zemljištu pri upotrebi nuklearnog oružja») definiše taktičku grupu kao »skup dva ili više bataljona, sa odgovarajućim rodovskim ojačanjima, koji su stavljeni pod jedinstvenu komandu radi izvršenja određenog taktičkog za-

datka. Njena jačina se kreće do jednog peš. puka«. Prema ovom Uputstvu, nastavlja pisac, divizija se pri napadnim dejstvima uvek deli na TG, a ove na taktičke podgrupe (TpG). Analogno tome, ovo važi i za diviziju u odbrambenim dejstvima, kada se »pukovski sektor« može smatrati taktičkom grupom, a komandant »pukovskog sektora« komandantom TG. Na taj način TG ispunjava zahtev za raščlanjavanjem snaga kako bi se moglo manevrovati i dejstvovati u atomskim uslovima, bilo u okviru divizije ili većih združenih jedinica.

Osnovne karakteristike TG, koje neposredno utiču na organizaciju logistike, bile bi sledeće: promenljivi sastav i podela; mogućnost izvođenja taktičkih (borbenih) dejstava, veoma različitih po složenosti i brzini; mogućnost ojačavanja drugim rodovima vojske — naročito artiljerijom; komanda najčešće ranga puka — mada može biti i nižeg stepena. Pored toga, na organizaciju i funkcionisanje logistike utiče i način komandovanja taktičkim grupama u okviru divizije, koji

¹⁾ Note sulla fisionomia logistica del raggruppamento tattico di fanteria, Col. f. Umberto Ali, *Rivista militare*, Italija, septembar 1960.

²⁾ Radi boljeg razumevanja videti prikaz u *Vojnom delu* br. 10—11 za 1959. godinu, str. 635. — Prim. K. B.

može da bude manje ili više sasređen — što prvenstveno zavisi od prirode zemljišta i zadatka. Drugim rečima, stepen taktičke samostalnosti TG u okviru divizije je veoma promenljivog karaktera. Iz poznate postavke da je taktika tesno povezana sa logistikom proizlazi, po mišljenju pisca, da se fizionomija logistike TG ne može unapred i kategorički odrediti, već da se ona mora razmatrati za svaki pojedini slučaj, a u zavisnosti od stepena njene taktičke samostalnosti. Prema tome, rešenje ovog problema spada u nadležnost komandanta združene jedinice, koji treba da uskladi taktički manevar sa logističkom podrškom. U vezi sa stepenom samostalnosti taktičkih grupa pisac izdvaja dva karakteristična slučaja:

a) slučaj u kome veličina zone dejstva ili priroda zemljišta omogućuju komandantu združene jedinice primenu sasređenog komandovanja; u ovom slučaju stepen samostalnosti taktičkih grupa biće ograničen;

b) slučaj u kome veliko prostranstvo zone dejstva ili prirode zemljišta zahtevaju široku samostalnost taktičkih grupa.

Pored ova dva osnovna slučaja, ističe pisac, u taktici se nailazi i na druge »srednje« varijante komandovanja, koje omogućuju da se stepen samostalnosti pojedinih TG menja i u toku borbe. Ovakvoj подели u taktičkom pogledu odgovarala bi, po mišljenju pisca, sledeća podela u logističkom smislu:

a) U prvom slučaju — normalnom — logističke funkcije TG su istovetne sa onima peš. puka. Usled toga aktivnost komandanta TG u logističkom pogledu treba da se deli:

— na aktivnost prvog stepena³⁾ u odnosu na potčinjene jedinice (organske i ojačanja) čija je jačina manja od bataljona i podgrupe;

— na aktivnost »usklađivanja i kontrole« u odnosu na sve potčinjene jedinice, čak i one koje su potčinjene diviziji, a raspoređene su u zoni dejstva TG.

b) U drugom slučaju, koji se ređe pojavljuje u okviru divizije, TG obavljaće logističku aktivnost drugog stepena u odnosu na sve potčinjene jedinice.

³⁾ Iz materijala proizlazi* da »logistička aktivnost prvog stepena« predstavlja log. podršku jedinica manjih od bataljona od strane TG (puka), a »logistička aktivnost drugog stepena« log. podršku bataljonu (taktičkih podgrupa) od strane divizije — neposredno — prim. KB.

U nastavku članka pisac razmatra logističke mere u nadležnosti združene jedinice (divizije) za svaki pojedini slučaj.

a) Kada veličina zone dejstva i priroda zemljišta omogućuju sasređeno dejstvo taktičkih grupa (pri čemu su ove ograničeno samostalne), logističku podršku treba da obezbedi u celini združena jedinica (divizija). Ovo se vidi i iz postojećih italijanskih uputstava koja — između ostalog — predviđaju sledeće:

— divizijski izvršni logistički organi dele se na tri dela radi formiranja tri logistička centra približno iste jačine;

— logističkim centrima u odbranbenim dejstvima dodeljuju se zadaci i to: svaki *istaknuti logistički centar* treba da podržava jedinice jednog pukovskog sektora (ili TG) i da bude spreman da eventualno preuzme funkcije drugog logističkog centra — ukoliko je ovaj uništen atomskim udarom; *povučeni logistički centar*, kao rezerva divizije, u osnovi treba da podržava rezervu divizije i da eventualno privremeno primi na sebe zadatke jednog od istaknutih centara ili delimično od oba;

— logističkim centrima, kako u odbranbenim tako i u napadnim dejstvima, daju se takvi zadaci koji će omogućiti zasebnu logističku podršku svake pojedine TG;

— logistička samostalnost potčinjenih jedinica (TG i TpG) povećava se dodeljivanjem materijalnih rezervi (hrane, municije, goriva, pa i transportnih sredstava).

Može se zaključiti, tvrdi pisac, da združena jedinica (divizija) sa svojim organima preduzima tri vrste mera u cilju pothranjivanja potčinjenih jedinica: prvo, podelu i razmeštaj izvršnih organa — neprekidno u skladu sa potrebama potčinjenih; drugo, povećanje autonomije TG i TpG (prema potrebi) dodeljivanjem materijalnih rezervi u cilju pariranja eventualnih prekida u redovnom snabdevanju; treće, eventualno snabdevanje TG i TpG doturanjem materijalnih sredstava neposredno u rezone njihovog korišćenja, uz upotrebu svih vrsta transportnih sredstava — uključujući tu i avione.

b) Pri širokom frontu ili kada priroda zemljišta nameće široku decentralizaciju komandovanja i snaga, s jedne strane, i maksimalan stepen taktičko-logističke samostalnosti TG, s druge združena jedinica treba da dodeli taktičkim grupama organe i sredstva za logističku aktivnost drugog stepena (neposrednu logističku

podršku). Ipak treba istaći da je ovo dodeljivanje zadataka logističke aktivnosti drugog stepena (delimično ili u celini) samo privremena mera koja se može primeniti u izuzetnim slučajevima, tj. kada združena jedinica (divizija) nije u stanju da obezbedi neposredno i neprekidno logističko pothranjivanje taktičkih grupa.

Potom pisac prelazi na zadatke komandanta TG po logistici — opet za svaki slučaj ponaosob.

a) Logistička aktivnost u TG podudara se sa aktivnošću u pešadijskom puku i ogleda se:

— u aktivnosti prvog stepena u odnosu na potčinjene jedinice manje od bataljona;

— u aktivnosti »usklađivanja i kontrole« organizacije i rada službi u okviru bataljona kao i ostalih nižih jedinica.

U pogledu logističke aktivnosti prvog stepena komandant TG stara se o obezbeđenju logističkih potreba potčinjenih jedinica (manjih od bataljona) pomoću logističkih organa (organskih i ojačanja) sa kojima: organizuje potrebne stanice za snabdevanje; obnavlja materijalna sredstva; obrazuje previjalište (medicinsku stanicu) TG; prikuplja i evakuise ranjenike i održava tehnička sredstva u ispravnom stanju.

Što se tiče aktivnosti »usklađivanja i kontrole« pisac smatra da se ona odnosi na sve jedinice, bez obzira na njihovu jačinu i potčinjenost, a koje su razmeštene u zoni dejstva TG. U slučaju kada divizija vrši logističku podršku bataljona, komandant TG ne sme biti samo posmatrač »logičkog prstena« (tj. lanca dotura i evakuacije; logistički centar — bataljoni — logistički centar, već treba da interveniše, kad god se ukaže potreba, radi objedinjavanja, usavršavanja i dopune logističke aktivnosti — kao što radi i po ostalim pitanjima u okviru TG. Kada se ima u vidu činjenica, podvlači pisac, da je komandant TG odgovoran za uspeh jedinice u taktičkom pogledu (koji se može pretvoriti u neuspeh ako logistika necelishodno pothranjuje borbena dejstva), opravdan je zahtev da se njenogova prava prošire, u određenim granicama, i na logističkom polju.

Što se tiče logističke aktivnosti komandant TG u odnosu na one jedinice koje nisu potčinjene taktičkoj grupi, ali su raspoređene u njenoj zoni dejstva, pisac je mišljenja da u cilju izbegavanja nepoželjnih posledica treba dozvoliti komandantu TG mogućnost »kontrole i

usklađivanja« u celoj zoni, naročito u pogledu razmeštaja pozadinskih organa, kao i organizacije saobraćaja — što treba da reši komanda divizije konkretnim uputstvima.

Logistička aktivnost komandanta TG u pogledu »usklađivanja i kontrole« može se — po pojedinim službama — ovako režimirati:

— *Sanitetska služba*: kontrola organizacije i rada sanitetske službe u TpG-ma preko referenta saniteta; određivanje rejonu previjališta (medicinskih stanica) taktičkih podgrupa na koje treba da se oslone jedinice bez sanitetskih organa i sredstava, ili one koje ne mogu koristiti previjalište TG; predviđanje eventualne pomoći sanitetskom odseku (»sekciji«) u pogledu evakuacije ranjenika iz previjališta u posebna mesta za prihvatanje ranjenika.

— *Intendantska služba*: podela potčinjenim jedinicama potrebne količine suve hrane — ukoliko to nije učinila divizija; slanje jedinicama uputstva o načinu utroška suve hrane i merama bezbednosti pri podeli tople hrane u toku borbe.

— *Artiljerijsko-tehnička služba*: podela taktičkim podgrupama odgovarajuće količine municije — dodeljene od divizije u preventivnom pogledu; donošenje odluke po pitanju celishodnosti obrazovanja rezerve municije za TG; određivanje količine municije za pokretnu rezervu i njeno ešeloniranje; detaljno objašnjavanje uputstava komande divizije u pogledu smeštaja (nenagomilavanja) municije.

— *Inžinjerijsko-tehnička služba*: određivanje i podela potčinjenim taktičkim podgrupama dela ili svih sredstava dodeljenih od strane više komande; odluka u pogledu držanja materijalne rezerve inžinjerijskih sredstava za TG.

— *Služba transporta (saobraćajna služba)* — određivanje puteva dotura i evakuacije za taktičke podgrupe, kao i za ostale jedinice koje su raspoređene u zoni dejstva TG; procena potreba u transportnim sredstvima za redovno i vanredno snabdevanje taktičkih podgrupa.

— *Organizacija službi* — uopšte: određivanje granica zona i rasporeda pojedinih jedinica službi taktičkih podgrupa, kao i ostalih jedinica koje su raspoređene u zoni dejstva TG kako bi se izbegle štetne posledice i postigla odgovarajuća rastresitost; predviđanje i sprovođenje potrebnih mera bezbednosti za logistiku.

b) TG kojoj se poverava logistička aktivnost drugog stepena, što u normal-

nim uslovima vrši divizija, imala bi sledeće osnovne logističke zadatke: evakuaciju, smeštaj i eventualno lečenje ranjenika i bolesnika; čuvanje materijalnih rezervi; redovno i vanredno snabdevanje hranom, municijom, gorivom i inženjerskim materijalom; eventualne opravke drugog stepena. Za ove zadatke, nastavlja pisac, potrebna su odgovarajuća ojačanja u logističkim organima i sredstvima. Pri dodeli ovih ojačanja treba voditi računa o dva suprotna zahteva: ostvariti što veću samostalnost taktičkih grupa, s jedne strane, i održati njihovu pokretljivost (potrebnu manevarsku sposobnost), s druge. Vodeći računa o ovoj postavci, logistički organi i sredstva koja treba dodeliti taktičkoj grupi bili bi:

— *Za sanitetsku službu*: jedna motorizovana sanitetska jedinica sa odgovarajućim sanitetskim materijalom; deo nosilaca ranjenika; jedno odeljenje za reanimaciju i transfuziju. Ranjenike i bolesnike kojima je potrebna hirurška intervencija bolje je, po mišljenju pisca, evakuisati sanitetskim helikopterima u dubinu, nego dodeliti taktičkim grupama istaknute hirurške centre.

— *Za artiljerijsko-tehničku službu*: snage i sredstva za jednu stranicu za snabdevanje municijom, kao i potrebne količine municije.

— *Za intendantsku službu*: jedno »odeljenje za ishranu«, radi obrazovanja stanice intendantskog snabdevanja; potrebne količine hrane.

— *Za automobilsku službu*: sredstva za formiranje jedne stanice pogonskog materijala; jednu laku automobilsku radionicu; jedno odeljenje automehaničara za poljski autopark; potrebne količine pogonskog goriva i maziva.

— *Za službu transporta*: potrebna vozila za utovar svih materijalnih rezervi.

Takvim sredstvima, tvrdi pisac, taktička grupa će moći da izvrši evakuaciju ranjenika, da obezbedi snabdevanje hranom, municijom, gorivom i mazivom, da izvrši najnužnije opravke naoružanja i opreme, najzad, da obnovi utrošena materijalna sredstva. Što se tiče logističkih organa koji su potrebni taktičkoj grupi za obavljanje zadataka pri povećanom broju jedinica i materijalnih sredstava, pisac je mišljenja da se ovaj problem može rešiti i bez dodeljivanja posebnih organa (oficira), jednostavnim prošire-

njem delokruga rada postojećih logističkih organa taktičke grupe.

Na kraju pisac daje zaključak da u zavisnosti od stepena samostalnosti, TG može imati:

— minimalne logističke funkcije, tj. aktivnost prvog stepena i zadatak »usklađivanja i kontrole« logističke aktivnosti — što ne zahteva nikakva posebna ojačanja;

— maksimalne logističke funkcije, tj. logističku aktivnost drugog stepena u odnosu na sve potčinjene jedinice — što traži odgovarajuća ojačanja u izvršnim logističkim organima. U ovom slučaju pojavljuju se problemi koji se često vrlo teško mogu rešiti, naročito ako je komanda TG slabijeg sastava (manja od komande pešadijskog puka).

Taktička grupa, po mišljenju pisca, mogla bi da primi zadatke logističke aktivnosti drugog stepena u sledećim slučajevima: u odbrambenim dejstvima kada brani odvojen i samostalan sektor; u zadržavajućoj odbrani na samostalnom pravcu; i u napadnim dejstvima na odvojenom ali značajnom taktičkom pravcu.

U novim uslovima — kao posledica prodiranja na veće dubine i povećanja neizvesnosti u operativnim razmerama — pojavljuju se težnja za većim taktičko-logističkim osamostaljenjem jedinica nego što bi bilo normalno. Materijalne rezerve, koje se s tim u vezi dodeljuju jedinicama, treba da se nalaze pri taktičkoj grupi, jer ova ima veći uvid u situaciju na bojištu. Ovakvo rešenje omogućuje: logističku podršku borbenih dejstava neposrednim doturom materijalnih sredstava na položaje jedinica; brzu logističku podršku borbe u dubini i rasterećenje taktičkih podgrupa; neprekidno logističko pothranjivanje taktičkih podgrupa u slučaju uništenja logističkog centra divizije — na koji se normalno oslanja.

Dodeljivanje materijalnih rezervi taktičkim grupama u napadnim dejstvima (prvenstveno municije, inž. opreme i goriva), kaže se na kraju članka, veoma je korisno jer se time postiže neprekidnost logističke podrške — koju združena jedinica ne bi mogla uvek da obezbedi usled naglih promena situacije, kao i zahteva za promenom početne logističke organizacije.

K. B.

IZIŠLO IZ ŠTAMPE

NOVE KNJIGE

Dr ing. Jovan Surutka, JONOSFERA I NJEN UTICAJ NA PROSTIRANJE KRATKIH TALASA, izdanje »Biblioteke vojnih udžbenika i priručnika« VIZ JNA »Vojno delo«, Beograd, 1960 godine, str. 167 sa 135 slika, cena 350 dinara.

U knjizi se razmatraju osnovni pojmovi o elektromagnetnim talasima, jonosferi, njenom postanku, ispitivanju i delovanju na radiotalase; zatim praktičan metod za određivanje maksimalne upotrebljive frekvencije za datu vezu, o feđingu, jonosferskim poremećajima i intenzitetu polja na mestu prijema. Mate-

rija je ilustrovana mnogobrojnim slikama koje znatno doprinose razumevanju teksta.

Knjiga omogućuje dalje produbljivanje znanja naših starešina iz oblasti radiotehnike. Namenjena je u prvom redu starešinama jedinica veze, ali će vrlo korisno poslužiti i svima ostalima koji se u svojoj praksi susreću sa problemima iz ove oblasti.

Državni sekretar za poslove narodne odbrane odobrio je da se knjiga može koristiti kao priručnik za potrebe starešina JNA.

ČASOPISI

VOJNI GLASNIK

Br. 9/1960

Potpukovnik Boško Gvero: *O oklopnoj taktičkoj grupi u napadu*

U članku su obrađena neka važnija pitanja iz okvira ove teme kao što su: pojam, karakteristike, upotreba i zadaci oklopne taktičke grupe u napadu, njena jačina, sastav i borbeni poredak, organizovanje komandovanja, dovođenje i prelaz u napad.

Pukovnik Đuro Ljuština: *Naknadna radiološka kontaminacija i zaštita trupa na bojištu*

S obzirom na važnost problema, s jedne, i njegovu nedovoljnu dosadašnju obradu s druge strane, pisac je sebi postavio zadatak da čitaoce upozna sa nastajanjem indukovane gama aktivnosti i njenim osnovnim karakteristikama, kao i nastankom i karakteristikama radioaktivnih padavina, da bi se posebno zadržao na pitanju zaštite od tog vida radioaktivnog dejstva.

Sem ovih, »Vojni glasnik« donosi i sledeće članke:

Potpukovnik Jože Tomažić: *Utvrdživanje minobacačkih i artiljerijskih jedinica*

Potpukovnik Kamilo Brešan: *O izboru vatrenog položaja za jedinice lake pav artiljerije*

Major Đuro Pekić: *Planiranje i evidencija nastave u četi — bateriji*

Kapetan I klase Jerko Crljen: *Gađanje tenkovskim mitraljezom van tenka*

Kapetan I klase Branislav Vlaškalić: *Određivanje topografskih elemenata računski*

Kapetan Borivoje Savić: *Greške u nišanjenju pri davanju pravca i obrazovanju snopa*

Kapetan Vojislav Vukičević: *O ideološko-političkom vaspitanju u vojnim školama*

Kapetan I klase Žarko Čanović: *Priprema elemenata za gađanje minobacačima noću*

Kapetan Stevan Grujin: *Davanje pravca bestrzajnom topu 75 mm*

Major Dimitrije Lupinka: *Neki primeri dejstva baterije neposrednim gađanjem u NOR-u*

U časopisu su dati i prikazi raznih članaka, taktičko-tehničke i druge novosti iz inostranih armija.

VOJNI GLASNIK

Br. 10/1960

General-major avijacije Milija Stanišić: *Hrabrost starešine*

S obzirom na karakteristike savremenog rata i ulogu starešine, u članku se razmatraju svojstva hrabrosti sa raznih aspekata i ukazuje na puteve njenog negovanja i razvijanja kod ljudi u opšte, a posebno kod starešina.

Potpukovnik Miodrag Ruml: *Protivoklopna zaseda*

U ovom vrlo zanimljivom i aktuelnom članku obrađena su ova pitanja: pojam protivoklopne zasede, sistem zaprečavanja, organizacija protivoklopnih zaseda, pripreme za dejstvo, razvoj zasede i posjedanje položaja, kao i dejstva u zasedi.

Pukovnik Stevo Kovačević: *Trupa i mladi podoficiri*

Pisac ukazuje na stručnu i ideološko-političku spremu i opšte kulturnu obradbu sa kojima mladi podoficiri dolaze u trupu po završenom školovanju, te ukazuju na potrebu i puteve njihovog daljeg uzdizanja.

Sem ovih, »Vojni glasnik« donosi i sledeće članke:

Potpukovnik Dragiša Mitrović: *O nekim iskustvima iz upotrebe oklopnih jedinica na zajedničkim vežbama*

Kapetan I klase ing. Sergije Mantula: *Maskiranje vozila*

Potpukovnik Slavko Popović: *Prikupljanje zaplenjenih i napuštenih materijalnih sredstava*

Poručnik Milorad Andrić: *O pripremi starešina za nastavu*

Kapetan Nikola Krneta: *Obuka poslužilaca SPAA u gađanju tenkova na minijaturnom poligonu*

Major Vitomir Jovanović: *Obezbeđenje električne energije za rad sredstava veze*

Kapetan I klase Dobrosav Antonijević: *O dešifrovanju aerofotosnimaka*

Major Franjo Jajetić: *Određivanje koordinata cilja pomoću fotosnimaka bez razmernika*

Dr Milivoj Pavlović: *Jezik i vojna terminologija*

U časopisu su dati i prikazi raznih članaka, taktičko-tehničke i druge novosti iz inostranih armija.

VAZDUHOPLOVNI GLASNIK

Br. 5/1960

Pukovnik ing. Zlatko Rendulić: *Perspektive daljeg razvoja lovca-bombardera*

Pisac razmatra tezu da je razvojem nuklearnog oružja i vođenih projektila lovac-bombarder ojačan a ne oslabljen i da ima najjasniju perspektivu. Tome posebno doprinosi razvoj elektronike i automatizacije uređaja za instrumentalno letenje. U članku je obrađeno i pitanje njegove namene, naročito za neposrednu i posrednu podršku jedinice KoV.

Kapetan I klase Radovan Timotijević: *Padobranske diverzantske grupe*

Člankom su obuhvaćena ova pitanja: oprema, način i vreme upotrebe, priprema i obuka, materijalno obezbeđenje, sastav i jačina, taktika dejstva i sadejstvo sa partizanskim i teritorijalnim jedinicama i stanovništvom.

U »Vazduhoplovnom glasniku« objavljeni su i ovi članci:

Major Dragoslav Janković: *Uzbunjivanje aerodroma*

Major Veljko Pještić: *Borbeni poreci para i odeljenja lovaca*

Pukovnik Miloš Kovačević: *Načini i problemi navođenja u podršci KoV*

Potpukovnik Bogoljub Popović i major Abdurahman Hadžibegović: *Neka mišljenja o ulozi, sastavu i opremi vazduhoplovnih organa sadejstva*

Kapetan I klase ing. Dragan Perić: *Osnovi teorije i konstrukcije helikoptera*

Major Danilo Slavec: *Akumulator i sigurnost letenja*

Major Milutin Grujičić: *Reglaža vatrene sistema*

Potporučnik Obrad Lazarević: *Uticaj oblačnosti na rad preciznih radara*

U časopisu su zastupljene i rubrike: Razgovori sa čitaocima, Iz stranih RV. Vesti i novosti, kao i bibliografija naših časopisa.

MORNARIČKI GLASNIK

Br. 5/1960

Kapetan bojnog broda Stevan Žutić: *Neki elementi upotrebe ABH borbenih sredstava i ABH obezbeđenja na moru*

Kapetan fregate Dušan Miljanić: *Razmatranje o upotrebi lakih pomorskih snaga kao desantnih sredstava u desantu*

Kapetan korvete Vladimir Stipanović: *Inerciona navigacija*

Poručnik Aleksandar Kraljek: *Gra- nični regulator sa servomotorom MAN četvorotaktnog dizel-motora*

Poručnik bojnog broda Danilo Triva: *Otok Vis u napoleonskim ratovima (1805—1815).*

Sem toga, u »Mornaričkom glasniku« zastupljene su i ove rubrike: Iz pomorske literature, Iz nauke i tehnike, Vijesti i novosti i Bibliografija.

VOJNI ISTORISKI GLASNIK

Br. 1—2/1960

General-major Savo Joksimović: *Be- ranski (Ivangradski) srez u Julskom ustanku 1941 godine*

U članku napisanom na osnovu do- kumenata, sećanja i izjava učesnika pi- sac najpre iznosi kratak pregled revolu- cionarnog rada u srezu u predratnom periodu, zatim opisuje pripreme za usta- nak i tok ustanka, a posebno se zadržava na formiranju Sreskog odbora narodnog oslobođenja i radu Vojnog komiteta.

Potpukovnik Vojin Popović: *Razvoj ustanka u Toplici i Jablanici (januar— mart 1942)*

U uvodnom delu članka daje se kra- tak pregled situacije u Srbiji krajem 1941. godine, a zatim se obrađuju ova pitanja: Pripreme i plan neprijatelja za napad na Toplicu i Jablanicu, borbe u januaru i februaru, napad Bugara na Pasjaču i Jablanicu, oslobođenje Kur- šumlije, napad četnika Koste Pećanca na Kuršumliju i Toplicu, ofanzive okupa- torsko-kvislinških snaga na Toplicu i Jablanicu i borba u severnom delu Top- lice i na Jastrepcu.

Pored tih, Glasnik donosi i ove članke:

Pukovnik Savo Sogić: *Napad na Če- rević (29 aprila 1943. god.)*

Pukovnik dr Jaša Romano: *Iz razvoja veterinarske službe u NOR-u*

Dr Gligor Stanojević: *Naši primorski gradovi u doba kiparskog rata (1570— 1573)*

General-pukovnik Jovo Vukotić: *Osvrt na knjigu »Drugi svetski rat«*

U časopisu je data i bibliografija ju- goslovenske istoriografije 1951—55 (član- ci), kao i bibliografija strane istoriogra- fije o drugom svetskom ratu.

VOJNI ISTORISKI GLASNIK

Br. 3/1960

General-pukovnik Jovo Vukotić: *Bor- beni put 5. proleterske brigade*

Potpukovnik Miroslav Stepančić: *Ofan- zivna dejstva 7. korpusa u Dolenjskoj maja 1944. godine*

Pukovnik Janko Tadić: *O nekim bor- bama jedinica Durmitorskog NOP odreda 1941. i 1942. godine u sjeverno-istočnoj Hercegovini*

Pukovnik Rade Knežević: *Dvadeseti pešadijski puk Timočke divizije u ratu aprila 1941.*

Dr Gligor Stanojević: *Naši primor- ski gradovi u doba kiparskog rata (1570. — 1573.)*

Sem toga, časopis donosi rubrike: Kri- tika i prikazi i Bibliografija.

VOJNI ISTORISKI GLASNIK

Br. 4/1960

General-pukovnik Jovo Vukotić: *Bor- beni put 5. proleterske brigade*

Pukovnik Danilo Jauković: *Sandžak u narodnooslobodilačkom ratu (I deo)*

Dr Tatjana Blažeković: *Poslednji dani francuske vlasti u Istri (1813.)*

Miroslav Mirković: *Bitka kod Sente 1697. godine*

Pored ovih članaka u časopisu je za- stupljena i rubrika Bibliografija.